
**EVRK 2 red.
Ivadinės taisyklės**

PRATARMĖ

1. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (sutr. EVRK 2 red.) parengtas pagal Europos Sąjungos Statistikos Tarnybos (EUROSTAT) paruoštą klasifikatorių “Nomenclatures des Activités de Communité Europeene” - NACE rev. 2 (Statistinis Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius - NACE 2 red.).
2. NACE 2-oji red. nustato atskirų kategorijų veiklos sritis, kodus, pavadinimus, t.y. sekcijas, skyrius, grupes, klases, visoms Europos Sąjungos šalims narėms. Kadangi NACE siejasi su Tarptautiniu standartiniu gamybiniu visų ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriumi (ISIC 4 red.), jis yra svarbi statistinės informacijos pagal ekonominės veiklos rūšis palyginimo priemonė pasaulio lygmeniu. Siekiant patenkinti atskirų šalių nacionalinės statistikos poreikius, sudaryta galimybė papildyti klasifikatorių žemiausiais lygmenimis, nepažeidžiant NACE 2-osios red. struktūrinės schemos. EVRK 2 red. papildytas dviejų ženklų lygmeniu – poklasiiais.
3. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius yra susistemintas visuomeninių ir ekonominių veiklos rūšių, egzistuojančių šalies ūkyje, rinkinys, kurio klasifikavimo vienetas yra veiklos rūšis. EVRK vartojimas leidžia visus šalyje egzistuojančius ūkio subjektus suskirstyti į kategorijas bei rinkti gyventojų, produkcijos, užimtumo, žemės ūkio, pajamų ir kitus duomenis pagal veiklos rūšis. Šis klasifikatorius vartojamas lyginant šalies ir tarpvalstybinius statistikos duomenis.
4. Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriui kaip valstybiniam buvo pritarta 1995 m. gegužės 17 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 696. Pirmoji EVRK redakcija buvo parengta pagal NACE 1 red., kuri Europos Sąjungos šalyse galutinai įsigaliojo nuo 1995 m. sausio 1 d. 2002 m. buvo patvirtintas NACE 1.1 red. pagal kurį buvo parengtas jį atitinkantis nacionalinis EVRK 1.1 klasifikatorius, įsigaliojęs nuo 2003 sausio 1 d. Šioje klasifikatoriaus versijoje struktūriniai pakeitimai buvo nežymūs. NACE 2 red. – tai ilgo penkerius metus trukusio konsultacijų proceso, kuriame dalyvavo ES nacionaliniai statistikos institutai, Europos prekybos ir verslo asociacijos, Europos centrinis bankas ir JT statistikos tarnyba, rezultatas, kuris buvo patvirtintas 2006 m. ir ES šalyse įsigaliojo nuo 2008 m. pradžios. EVRK 2 red. yra NACE 2 red. nacionalinė versija.

5. EKONOMINĖS VEIKLOS RŪŠIŲ KLASIFIKATORIAUS ĮVADINĖS TAISYKLĖS

Santrumpų sąrašas

CN	Kombinuotoji nomenklatura – Europos prekių klasifikatorius
CPA	Europos produktų pagal veiklos rūšį klasifikatorius
CPC	Jungtinių Tautų svarbiausias produktų klasifikatorius
EEB	Europos Ekonominė Bendrija
ESA	Europos nacionalinių ir regioninių sąskaitų sistema
ES	Europos Sąjunga
HS	Pasaulio muitų organizacijos suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema
ISIC	Jungtinių Tautų tarptautinis standartinis gamybinis visų veiklos rūšių klasifikatorius
KAU	Veiklos rūšies vienetas
NACE	Europos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius
PRODCOM	Europos kasybos ir apdirbamosios gamybos produkcijos statistikos sistema
RAMON	Eurostato tiesioginės prieigos metaduomenų serveris http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/index.cfm?TargetUrl=DSP_PUB_WELC
SITC	Jungtinių Tautų standartinis tarptautinės prekybos klasifikatorius
NSS	Nacionalinių sąskaitų sistema
SPC	Statistikos programų komitetas
JT	Jungtinės Tautos
BEC	Makroekonomikos kategorijų klasifikatorius

1 SKYRIUS. Įvadas ir istorinis pagrindas

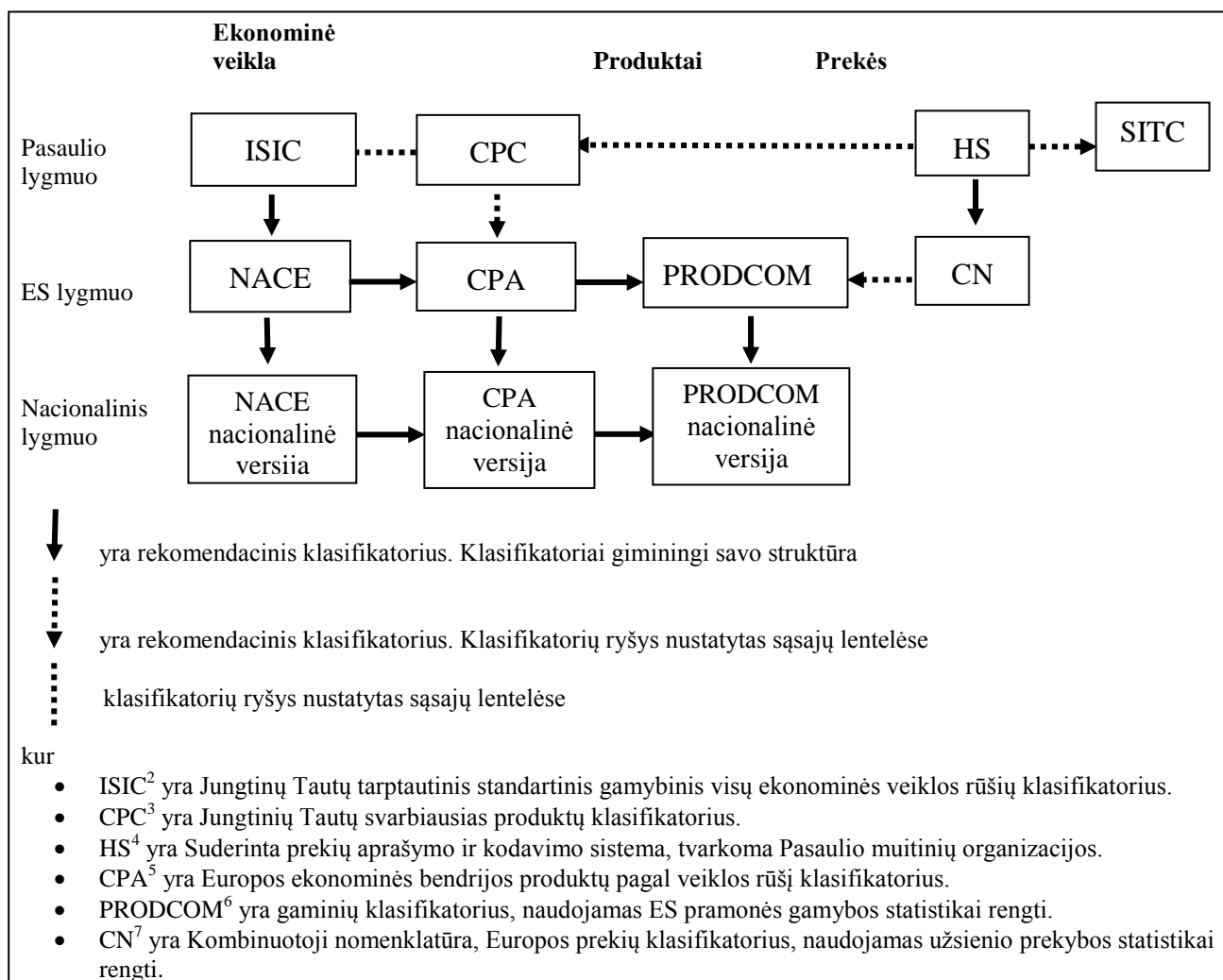
1.1. NACE ir integruota ekonominės veiklos rūšių ir produktų klasifikatorių sistema

1. NACE – tai santrumpa¹, vartojama pažymėti įvairiems statistiniams ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriams, kurie Europos Sąjungoje buvo sukurti nuo 1970 metų. NACE yra plataus diapazono statistikos duomenų rinkimo ir skelbimo pagrindas pagal ekonominės veiklos rūšį ekonomikos (pavyzdžiui, gamybos, užimtumo, nacionalinių sąskaitų) ir kitose statistikos srityse.

2. NACE pagrindu rengiama statistika yra palyginama Europos ir bendrais bruožais pasaulio lygmeniu. NACE naudojimas privalomas Europos statistikos sistemoje.

Tarptautinė ekonominių klasifikatorių sistema

3. NACE pagrindu rengiama statistika palyginama pasaulio lygmeniu, nes NACE yra integruotos statistinių klasifikatorių, daugumą kurių rengia Jungtinių Tautų statistikos tarnyba, sistemos dalis. Kalbant apie Europą, šią sistemą galima pavaizduoti taip:

¹ NACE yra prancūzų kalba pavadinimo „Nomenclature statistique des Activités économiques dans la Communauté Européenne“ (Statistinis Europos bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius) santrumpa.

² <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=27&Lg=1>

³ <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=16&Lg=1>

⁴ Suderinta prekių aprašymo ir kodavimo sistema, valdoma Pasaulio muitinių organizacijos (įsteigta 1952 m. kaip Muitinių bendradarbiavimo taryba – CCC).

⁵ <http://forum.europa.eu.int/irc/dsis/nacecpacon/info/data/en/index.htm>

⁶ <http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/>

⁷ Kombinuotoji nomenklatura – detaliau išskaidyta Suderinta sistema

(http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/combined_nomenclature/index_en.htm).

4. Tokia integruota sistema leidžia užtikrinti įvairiose statistikos srityse rengiamos statistinės informacijos palyginamumą. Todėl, pavyzdžiui, prekių gamybos statistiką (ES rengiama tyrimuose pagal PRODCOM) galima palyginti su prekybos statistika (ES rengiama pagal Kombinuotąją nomenklaturą). Daugiau informacijos apie sistemą ir jos sudedamąsias dalis pateikiama 4 skyriuje.

5. NACE parengtas ISIC pagrindu ir yra detalesnis nei ISIC. ISIC ir NACE turi tuos pačius padalinius aukščiausiu lygmeniu (sekcijos, skyriai), tačiau NACE yra labiau išskaidytas žemesniu lygmeniu (grupės ir klasės).

6. Norint užtikrinti tarptautinį palyginamumą, apibrėžimai ir naudojimo taisyklės, taikomi NACE klasifikatoriui Europos Sąjungoje, atitinka pateiktuosius ISIC įvade.

1.2. NACE: naudojimo sritis ir charakteristikos

Statistiniai klasifikatoriai

7. Visi stebėjimo vienetai, kuriuos reikia apibūdinti statistikos požiūriu, turi būti sistemingai klasifikuojami. Klasifikatoriai statistinių stebėjimo vienetų visumą skirsto į grupes, kurios yra kiek įmanoma labiau vienarūšės (homogeninės) atsižvelgiant į statistinio tyrimo objekto charakteristikas.

8. Statistiniai klasifikatoriai aprašomi atsižvelgiant į:

a) išsamų tiriamosios terpės nušvietimą spaudoje;

b) tarpusavyje nesuderinamas kategorijas: kiekvienas elementas turi būti klasifikuojamas tik vienoje klasifikatoriaus kategorijoje;

c) metodinius principus, leidžiančius atitinkamai paskirstyti elementus pagal įvairias klasifikatoriaus kategorijas.

9. Kalbant konkrečiau, hierarchiniai klasifikatoriai yra apibūdinami pagal vis detalesnę kategorijų suskirstymą, tai leidžia rinkti ir pateikti informaciją įvairiais grupavimo lygmenimis.

NACE kaip ES ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius

10. NACE yra Europos standartinis ekonominių gamybinės veiklos rūšių klasifikatorius. NACE pateikiama visuma ekonominės veiklos rūšių, suskirstytų tokiu būdu, kad NACE kodas gali būti susietas su statistiniu vienetu, vykdančiu šią veiklą.

11. Ekonominė veikla turi prasmę, kai konkrečioms prekėms pagaminti arba paslaugoms suteikti suderinami tokie išteklių kaip gamybos priemonės, darbo jėga, gamybos technologijos ar tarpiniai produktai. Taigi veikla apibūdinama išteklių panaudojimu, gamybos procesu ir gamybos (prekių arba paslaugų) apimtimi.

12. Veikla pagal čia pateiktą apibrėžimą gali aprėpti vieną nesudėtingą procesą (pavyzdžiui, audimą), bet gali aprėpti ir daug papildomų procesų, kiekvienas kurių minimas skirtingose klasifikatoriaus kategorijose (pavyzdžiui, automobilio gamybą sudaro tokios konkrečios veiklos rūšys kaip liejimas, kalimas, suvirinimas, surinkimas, dažymas ir kt.). Jeigu gamybos procesas tame pačiame statistiniame vienetu organizuotas kaip integruota elementarių veiklos rūšių seka, visas veiklos rūšių derinys laikomas viena veikla.

13. NACE *per se* nesuteikia kategorijų konkrečioms statistinių vienetų tipams: vienetai gali vykdyti kelių rūšių ekonominę veiklą ir gali būti apibūdinami skirtingais būdais pagal konkrečias charakteristikas (susijusias, pavyzdžiui, su vieta, žr. skirsnį „Statistiniai vienetai“).

NACE naudojimo sritis ir apribojimai

14. Klasifikuojant pagal NACE neturi reikšmės gamybos vieneto nuosavybės forma, teisinės organizacijos tipas arba veikimo būdas, nes tokie kriterijai nėra susiję su vykdomos veiklos charakteristikomis. Vienetai, vykdančys tą pačią ekonominę veiklą, yra priskiriami tai pačiai NACE kategorijai, nepriklausomai nuo to, ar jie (jų dalys) yra įregistruoti juridiniai asmenys, privatūs savininkai ar vyriausybė bei ar pagrindinė bendrovė yra užsienio subjektas ir ar pagrindinė bendrovė susideda iš daugiau nei vienos įmonės. Todėl čia nėra ryšio tarp NACE ir Institucinių vienetų klasifikatoriaus, naudojamo nacionalinių sąskaitų sistemoje (NSS) arba Europos sąskaitų sistemoje (ESS).

15. Apdirbamosios gamybos veiklai apibūdinti neturi reikšmės, ar darbas atliekamas mechanizuotai ar rankiniu būdu, ar prekės gaminamos gamykloje ar namų ūkyje. Šiuolaikiškumas ar tradiciškumas nėra NACE kriterijus.

16. NACE klasifikatoriuje nėra skirtumo tarp oficialios ir neoficialios arba teisėtos ir nelegalios gamybos. Klasifikatorius pagal teisinę nuosavybę, organizacijos rūšį arba veikimo būdą galima sukurti atskirai. Su NACE naudojami kryžminiai klasifikatoriai galėtų suteikti naudingos papildomos informacijos.

17. NACE klasifikatoriuje nėra skirtumo tarp rinkos ir ne rinkos veiklos rūšių, kaip apibrėžta SNA / ESA, net jeigu šis skirstymas yra svarbus jų požymis. Ekonominės veiklos rūšių skirstymas pagal šį principą naudingas tais atvejais, jeigu renkami duomenys apie veiklą, vykdomą tiek rinkos, tiek ne rinkos sąlygomis. Skirstant veiklos rūšis pagal šį kriterijų, reikėtų kartu jas klasifikuoti ir pagal NACE kategorijas. Ne rinkos paslaugas pagal NACE teikia tik vyriausybės organizacijos arba ne pelno organizacijos, teikiančios paslaugas namų ūkiams, dažniausiai švietimo, sveikatos priežiūros, socialinio darbo ir kitose srityse.

18. NACE klasifikatoriuje yra kategorijų, skirtų namų ūkių veiklai, susijusiai su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu. Tačiau šios kategorijos aprėpia tik dalį namų ūkių

ekonominės veiklos, nes namų ūkiai, vykdančys aiškiai apibrėžtą veiklą (rinkos arba ne rinkos), klasifikuojami atitinkamose NACE kategorijose.

NACE struktūra ir kodavimas

19. NACE sudaro hierarchinės struktūros klasifikatorius (kaip numatyta NACE reglamente), įvadinės taisyklės ir aiškinamosios pastabos. NACE struktūra aprašyta NACE reglamente:

- i. pirmasis lygmuo, kurį sudaro pagal abėcėlę suskirstytos kategorijos (sekcijos),
- ii. antrasis lygmuo, kurį sudaro pagal dviejų ženklų skaitmeninius kodus suskirstytos kategorijos (skyriai),
- iii. trečiasis lygmuo, kurį sudaro pagal trijų ženklų skaitmeninius kodus suskirstytos kategorijos (grupės),
- iv. ketvirtasis lygmuo, kurį sudaro pagal keturių ženklų skaitmeninius kodus suskirstytos kategorijos (klasės).

Sekcijų lygmens kodas nėra integruotas į NACE kodą, kurį sudaro skyriai, grupės ir klasės, aprašančios konkrečią veiklą. Pavyzdžiui, veikla „Klijų gamyba“ priskiriama 20.52 kodui, sudarytam iš skyriaus kodo – 20, grupės kodo – 20.5 ir klasės kodo – 20.52; C sekcija, kuriai priskiriama ši klasė, į kodo struktūrą nėra įtraukta.

20. Skyriai koduojami nuosekliai. Tačiau kai kur yra paliktos „spragos“, kad būtų galima įtraukti papildomus skyrius, nekeičiant bendros NACE struktūros. Šios spragos yra paliktos sekcijose, kuriose yra didžiausia tikimybė, kad atsiras poreikis įtraukti papildomų skyrių. Šiam tikslui NACE 2 red. nepanaudoti liko šie skyrių kodų numeriai: 04, 34, 40, 44, 48, 54, 57, 67, 76, 83 ir 89.

21. Jeigu tam tikras klasifikatoriaus lygmuo toliau nėra skaidomas į žemesnio lygmens kategorijas, žemesnio lygmens kode šiai pozicijai išreikšti naudojamas „0“. Pavyzdžiui, klasės „Veterinarinė veikla“ kodas yra 75.00, nes skyrius „Veterinarinė veikla“ (kodas 75) nesuskaidytas į grupes arba klases. Klasės „Alaus gamyba“ kodas yra 11.05, nes skyrius „Gėrimų gamyba“ (kodas 11) nesuskaidytas į kelias grupes, bet grupė „Gėrimų gamyba“ (kodas 11.0) suskirstyta į klases.

22. Kur įmanoma, likutinės grupės ar klasės, tokios kaip „kita“ ir / arba „niekur kitur nepriskirta“, yra apibūdintos skaitmeniu 9 (pavyzdžiui, 08.9 grupė „Niekur kitur nepriskirta kasyba ir karjerų eksploatavimas“ ir 08.99 klasė „Kita kasyba ir karjerų eksploatavimas“).

1.3. NACE: istorinis ir teisinis pagrindas

Nuo NICE iki NACE 2 red.

23. 1961–1963 m. buvo sukurtas Europos Bendrijos pramonės šakų klasifikatorius (pranc. *Nomenclature des Industries établies dans les Communautés Européennes*, NICE). Pirmasis (1961 m.) klasifikatorius buvo sudaryta iš didelių skyrių, kurie buvo išskaidyti iki triženklų kodų. Patikslinta (1963 m.) versija jau buvo išskaidyta į smulkesnius poskyrius. NICE aprėpė gavybą, energetiką ir apdirbamąją gamybą bei statybą.

24. 1965 m. buvo sukurtas Europos Bendrijų prekybos ir ūkinės veiklos klasifikatorius (pranc. *Nomenclature du commerce dans la CEE*, NCE) visoms komercinės veiklos rūšims aprėpti.

25. 1967 m. parengtas paslaugų klasifikatorius, o vėliau – žemės ūkio klasifikatorius. Abu jie buvo sudaryti iš makroekonomikos skyrių.

26. 1970 m. parengtas Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (pranc. *Nomenclature générale des activités économiques dans les Communautés européennes*, NACE). Kaip matyti iš pavadinimo, tai buvo klasifikatorius, aprėpiantis visas ekonominės veiklos rūšis.

27. Pirmasis NACE klasifikatorius turėjo du esminius trūkumus:

- kadangi šis klasifikatorius nebuvo Bendrijos teisės aktų dalis, duomenys dažnai būdavo renkami pagal jau veikusius nacionalinius klasifikatorius ir vėliau perkeltami į NACE formatą, naudojant perėjimo raktus, kurie neužtikrindavo pakankamo duomenų palyginamumo;
- kadangi NACE 1970 m. buvo sukurtas neatsižvelgiant į pripažintą tarptautinę struktūrą, jis neužtikrino pakankamo duomenų palyginamumo su kitais tarptautiniais ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriais.

28. Tada buvo nuspręsta peržiūrėti NACE ir jo struktūrą sulygtinti su tarptautiniais standartais. Eurostatas ir valstybių narių atstovai, kurie buvo įtraukti į bendrą Jungtinių Tautų statistikos tarnybos ir Eurostato darbo grupę, tiesiogiai dalyvavo rengiant trečiąją Tarptautinio standartinio gamybinio visų ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus (ISIC 3 red.) redakciją, kurią Jungtinių Tautų Statistikos komisija patvirtino 1989 m. vasario mėnesį.

29. Vėliau iš Eurostato ir valstybių narių atstovų sukurta darbo grupė parengė peržiūrėtą NACE redakciją, pavadintą NACE 1 red. Pradedant nuo ISIC 3 red., struktūra buvo detalizuojama, siekiant atspindėti Europos veiklos rūšis, kurios buvo nepakankamai aprašytos ISIC. NACE 1 red. buvo nustatytas 1990 m. spalio 9 d. Tarybos reglamentu (EEB) Nr. 3037/90.

30. 2002 m. buvo parengta šiek tiek pakeista NACE 1 red. versija, pavadinta NACE 1.1 red. Į NACE 1.1 red. buvo įtraukti keli papildomi elementai ir pakeisti kai kurie pavadinimai. Atnaujintos redakcijos parengimo tikslas buvo atspindėti:

- naujas veiklos rūšis, kurių nebuvo, kai buvo rengiamas NACE 1 red. (pavyzdžiui, Užsakomųjų informacinių paslaugų centro veikla);

- veiklos rūšis, kurių svarba dėl techninių arba organizacinių pokyčių labai išaugo, palyginti su tuo metu, kai buvo rengiamas NACE 1 red.;
- NACE 1 red. klaidų pataisymus.

31. Veikla, susijusi su NACE peržiūra, prasidėjo 2002 m. Reglamentas, nustatantis NACE 2 red., buvo patvirtintas 2006 m. gruodžio mėn. Jo tekstas pateiktas II priede. Jis aprėpia nuostatas, reikalingas diegiant NACE 2 red., ir koordinuotą perėjimą nuo NACE 1.1 red. prie NACE 2 red. įvairiose statistikos srityse. Apskritai NACE 2 red. turi būti pradėtas naudoti įvairiose statistikos srityse, susijusiose su veiklos rūšimis, atliekamomis nuo 2008 m. sausio 1 d. (NACE reglamento 8 straipsnyje išdėstytos jo diegimo nuostatos).

NACE reglamentų pagrindiniai bruožai

32. Valstybės narės ir Komisija nustatė, kad NACE naudojimas turi būti privalomas Europos Sąjungoje. Todėl į NACE nustatančius reglamentus įtrauktos tam reikalingos nuostatos. Statistiniai duomenys, susiję su ekonominės veiklos rūšimis, kuriuos renka Europos Sąjungos valstybės narės, turi būti apdorojami remiantis NACE 2 red. arba jo pagrindu sukurtu nacionaliniu klasifikatoriumi.

33. NACE reglamentais valstybėms narėms leidžiama nacionalinėms reikmėms naudoti NACE pagrindu sukurtas nacionalines versijas. Tačiau tokios nacionalinės versijos turi tiksliai atitikti struktūrinę ir hierarchinę NACE sandarą. Dauguma valstybių narių sukūrė nacionalines versijas, nacionalinėms reikmėms dažniausiai pridėdamos 5 ženklų lygį.

34. Komisijai ir Statistikos programų komitetui yra pavesta stebėti reglamento įgyvendinimą, įtraukti mažus pakeitimus (pavyzdžiui, technologijų pokyčiams atspindėti) ir palaikyti ryšį su tarptautinėmis organizacijomis, susijusiomis su ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriais.

1.4. NACE peržiūra

35. Dėl ekonominių struktūrų ir organizacijos pokyčių bei technologijų plėtros sukuriama naujos veiklos rūšys ir gaminiai, kurie gali išstumti dabar turimas veiklos rūšis ir gaminius. Tokie pokyčiai nuolat sukelia sunkumų rengiant statistinius klasifikatorius. Laiko tarpai tarp peržiūrų turi būti ne per ilgi, nes klasifikatoriaus aktualumas laikui bėgant mažėja. Jie neturi būti ir per trumpi, kadangi priešingu atveju tai neigiamai paveiktų duomenų palyginamumą ilgų laikotarpių atžvilgiu. Bet kokia klasifikatoriaus peržiūra, ypač jeigu jos metu atliekami struktūriniai pakeitimai, lemia laiko eilučių lūžius.

36 Labai svarbi tarptautinių ir Europos Sąjungos ekonominės veiklos rūšių ir gaminių klasifikatorių peržiūra, vadinama „Operation 2007“, buvo atliekama 2000–2007 m. Ji aprėpė visus integruotos ekonominių klasifikatorių sistemos klasifikatorius, kaip aprašyta 1.1 skirsnyje. Pagrindiniai kriterijai, dėl kurių atlikta peržiūra:

- tinkamumas dabartinei pasaulio ekonomikai,
- geresnis palyginamumas su kitais nacionaliniais ir tarptautiniais klasifikatoriais,
- šios ir ankstesnių versijų tęstinumas.

Nuo 2002 m. keletą kartų buvo rengiamos konsultacijos su visomis suinteresuotosiomis šalimis, tarp jų Komisijos tarnybomis ir nacionalinėmis statistikos institucijomis, taip pat Europos verslo ir prekybos asociacijomis, kviečiant jas teikti siūlymus ir pastabas dėl NACE 1.1 red. atnaujinimo.

37. Bendrosios NACE 2 red. charakteristikos liko nepakitusios. Atnaujinant NACE 2 red. išlaikyta pagrindinių naudotojų reikalaujamo detalumo lygio ir statistikos institucijų darbo sąnaudų pusiausvyra.

38. Pagrindiniai NACE 1.1 ir NACE 2 red. skirtumai pateikti penktajame skyriuje.

2 SKYRIUS. Apibrėžimai ir principai

2.1. Kriterijai, panaudoti rengiant NACE

39. Kriterijai, kuriais remiantis nustatomos ir aprašomos klasifikatoriaus kategorijos bet kokių lygmeniu, priklauso nuo daugelio veiksnių, pavyzdžiui, galimybės naudoti klasifikatorių ir duomenų naudingumo. Šie kriterijai skirtingiems klasifikatoriaus lygmenims taikomi skirtingai: žemiausių klasifikatoriaus lygmenų kriterijai yra susiję su gamybos proceso panašumais, nors tai daugeliu atvejų netaikoma aukštesniuose klasifikatoriaus lygmenyse.

Klasių kriterijai

40. Kriterijai, susiję su veiklos rūšių jungimo ir paskirstymo tarp gamybos vienetų būdu, yra itin svarbūs apibrėžiant NACE klases (žemiausio lygmens kategorijas). Jų tikslas – užtikrinti, kad daugeliu atvejų NACE klasės bus tinkamos naudoti tiksliam gamybos vienetų klasifikavimui ir kad į tą pačią klasę įtraukti vienetai bus kiek įmanoma panašesni vienas į kitą pagal jų vykdomą veiklą.

41. NACE 2 red., atitinkančiame ISIC 4 red., didesnė svarba apibrėžiant individualias klases teikiama gamybos procesui. Tai reiškia, kad veiklos rūšys grupuojamos kartu, jeigu gaminant prekes arba teikiant paslaugas naudojamas tas pats procesas ir taikomos panašios technologijos.

42. Be to, NACE klasės apibrėžtos taip, kad, jei įmanoma, būtų įgyvendintos šios dvi sąlygos: a) tam tikros kategorijos prekių ir paslaugų gamyba, kuri apibūdina tam tikrą klasę, sukuria didžiausią gamybos vienetų, klasifikuojamų pagal šią klasę, produkcijos dalį;

b) klasei priskiriami vienetai, kurie gamina didžiąją dalį šiai kategorijai priklausančių ir jai būdingų prekių ir paslaugų.

43. Kitas svarbus aspektas formuojant NACE klases yra santykinė įtrauktinų veiklos rūšių svarba. Paprastai atskiros klasės yra sukurtos veiklos rūšims, paplitusioms daugumoje ES valstybių narių arba ypač svarbioms pasaulio ekonomikai. Tam tikros klasės buvo įtrauktos į ISIC, atitinkamai ir į NACE, siekiant užtikrinti tarptautinį palyginamumą.

Grupių ir skyrių kriterijai

44. Priešingai nei klasių atveju, pats gamybos procesas ir technologijos, naudojami gamybinėje veikloje, kaip kriterijus tampa mažiau svarbūs grupuojant veiklos rūšis labiau agreguotais lygmenimis. Aukščiausiu (sekcijų) lygmeniu svarbiu veiksniu tampa ne tik bendrosios gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų savybės, bet ir galimas statistinių duomenų panaudojimas, pavyzdžiui, NSS ir ESA struktūroje.

45. Pagrindiniai kriterijai, taikomi nubrėžiant NACE skyrių ir grupių ribas, yra susiję su toliau išvardytomis gamybos vienetų veiklos rūšių savybėmis:

- gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdis,
- prekių ir paslaugų naudojimo paskirtis,
- gamybos sąnaudos, procesas ir technologija.

46. Kalbant apie gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdį, atsižvelgiama į fizinę gaminių sudėtį ir gamybos etapą bei jų tenkinamus poreikius. NACE kategorijų suskirstymas atsižvelgiant į gaminamų prekių ir teikiamų paslaugų pobūdį sudaro pagrindą gamybos vienetų grupuoti pagal naudojamų žaliavų panašumus ir ryšius tarp jų bei pagal gaminių paklausos šaltinius ir rinkas.

47. Anksčiau aprašytam kriterijui priskiriamas svoris kinta skirtingose kategorijose. Kai kuriais atvejais (pavyzdžiui, maisto produktų gamyba, tekstilė, drabužių ir odos pramonė, mašinų ir įrangos gamyba bei paslaugų sektorius) šie trys konkretūs aspektai yra taip glaudžiai susiję, kad dėl svorio priskyrimo kriterijaus problema visai nekyla. Tarpinių produktų atveju didžiausias svoris dažniausiai priskiriamas produktų fizinei sudėčiai ir gamybos etapui. Kalbant apie sudėtingu būdu gaminamas prekes, pirmenybė dažnai teikiama produktų galutiniam vartojimui, technologijai ir gamybos organizavimui, o ne fizinei jų sudėčiai.

2.2. Pagrindinės, papildomos (šalutinės) ir pagalbinės veiklos rūšys

48. Gamybos vienetas gali vykdyti vieną arba daugiau ekonominės veiklos rūšių, aprašytų vienoje ar daugiau NACE kategorijų.

49. Pagrindinė statistinio vieneto veiklos rūšis yra tokia veiklos rūšis, kuri daugiausia prisideda prie šio vieneto sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės. Pagrindinė veiklos rūšis nustatoma pagal metodą „iš viršaus į apačią“ (žr. 3.1 skirsnį) ir nebūtinai sudaro 50 proc. arba daugiau vieneto sukuriamos bendrosios pridėtinės vertės.

50. Papildoma (šalutinė) veikla yra bet kokia kita vieneto veikla, kurios rezultatas yra trečiosioms šalims skirtos prekės arba paslaugos. Papildomos veiklos sukuriama pridėtinė vertė turi būti mažesnė nei sukuriama pagrindinės veiklos.

51. Reikėtų, viena vertus, atskirti pagrindinę veiklą nuo papildomos veiklos, o kita vertus – pagrindinę veiklą nuo pagalbinės veiklos. Pagrindinė ir papildomos veiklos rūšys paprastai vykdomos pasitelkiant daugelį pagalbinių veiklos rūšių, tokių kaip apskaita, transportavimas, saugojimas, pirkimas, pardavimų skatinimas, remontas ir techninė priežiūra ir kt. Taigi pagalbinės veiklos rūšys yra tos, kurių paskirtis yra tik palaikyti pagrindinę ir papildomas gamybinės vieneto veiklos rūšis, tiekiant prekes arba teikiant paslaugas, kuriomis naudojasi tik tas vienetas.

52. Veikla yra pagalbinė, jeigu ji atitinka šias sąlygas:

- a) ji tarnauja tik tam tikram gamybos vienetui arba vienetams;
- b) sąnaudos įskaitomos į vieneto išlaidas;
- c) produkcija (dažniausiai paslaugos, rečiau gaminiai) nėra galutinio produkto dalis ir nedalyvauja formuojant bendrąjį pagrindinį kapitalą;
- d) panašaus lygio analogiška veikla atliekama panašiuose gamybos vienetuose.

53. Pavyzdžiui, toliau išvardytos veiklos rūšys nelaikomos pagalbinėmis veiklos rūšimis:

- a) prekių gamyba ir paslaugų teikimas, kai jos prisideda prie kapitalo augimo, pavyzdžiui, statybos darbai savoms reikmėms, kurie būtų atskirai klasifikuojami kaip statybos, jeigu būtų duomenų; programinės įrangos kūrimas;
- b) produktų gamyba, kai didelė jų dalis parduodama rinkoje, net jeigu jų dalis sunaudojama vykdant pagrindinę veiklą;
- c) produktų gamyba, kai vėliau jie tampa neatsiejama pagrindinės arba papildomų veiklos rūšių rezultato dalimi (pavyzdžiui, įmonės padalinys gamina dėžes įmonės produkcijai pakuoti);
- d) energijos gamyba (integruota elektrinė arba koksinei jėgainė), net jeigu visą energiją suvartoja pagrindinė

įmonė;

e) prekių pirkimas perpardavimui, jų neperdirbant; f) moksliniai tyrimai ir taikomoji plėtra, nes ši veikla neteikia paslaugų, naudojamų gamyboje einamuoju momentu.

54. Visais šiais atvejais, kai yra prieinami duomenys, reikėtų atskirti savarankiškus gamybos vienetus ir pripažinti juos veiklos rūšies vienetais (žr. kitą skyrių) bei klasifikuoti pagal jų veiklos rūšį.

2.3. Statistinių vienetų apibrėžimai

55. Norint sukurti visapusišką ekonomikos statistinį vaizdą reikalingas platus informacijos spektras, o organizacinis lygis, pagal kurį ją galima rinkti, kinta pagal duomenų tipą. Pavyzdžiui, bendrovė, vykdanči savo veiklą geografiniu požiūriu keliuose skirtingose vietose, duomenis apie bendrovės pelną (pajamas) gali gauti tik iš vienos pagrindinės buveinės, tuo tarpu produkcijos pardavimų duomenis galima būtų gauti ir iš visų geografiniu požiūriu skirtingų gamybos vietų. Todėl, norint pakankamu lygmeniu stebėti ir analizuoti statistinę informaciją, būtina apibrėžti statistinių vienetų sistemą. Jie sudaro tam tikrus informacinius blokus, pagal kuriuos gali būti surinkti duomenys ir klasifikuojami pagal NACE.

56. Skirtingi statistinių vienetų tipai tenkina skirtingus poreikius, bet kiekvienas vienetas yra konkretus subjektas, apibrėžiamas taip, kad jį būtų galima atpažinti ir identifikuoti bei nesupainioti su bet koku kitu vienetu. Tai gali būti aiškiai apibrėžtas juridinis arba fizinis asmuo arba, pavyzdžiui, vienaarūšės (homogeninės) gamybos atveju – statistinis darinys.

57. Tarybos reglamente dėl statistinių vienetų⁸ aprašyti vienetai išvardyti toliau:

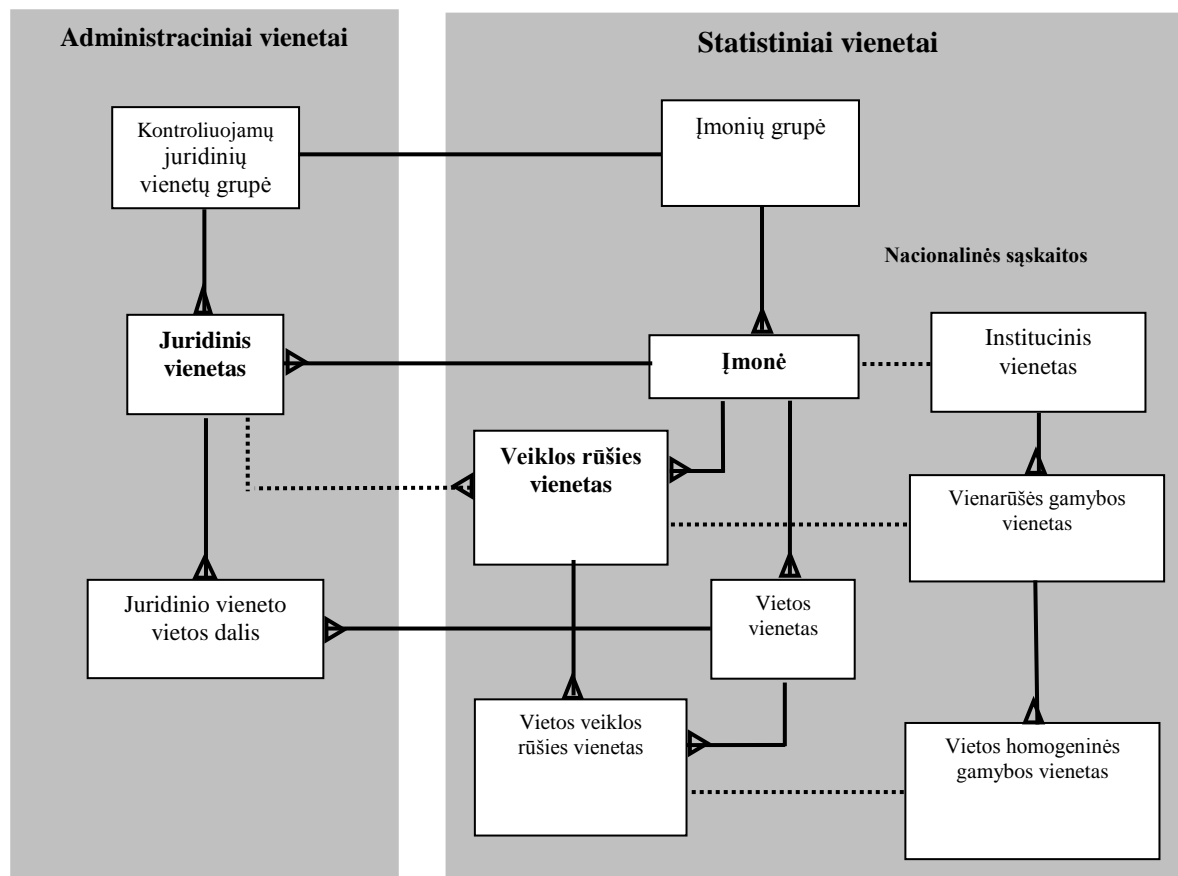
- a) įmonių grupė (*Enterprise Group*);
- b) įmonė (*Enterprise*);
- c) veiklos rūšies vienetas (*Kind-of Activity-Unit,)* – KAU;
- d) vietos vienetas (*Local Unit*);
- e) vietos veiklos rūšies vienetas (*Local Kind-of-Activity Unit*) – vietinis KAU;
- f) institucinis vienetas (*Institutional Unit*);
- g) homogeninės gamybos vienetas (*Unit of Homogenous Production*) – UPH;
- h) vietos homogeninės gamybos vienetas (*Local Unit of Homogenous Production*) – vietinis UPH.

Skirtingų statistinių vienetų tipų tarpusavio ryšiai parodyti toliau pateiktoje lentelėje:

	Viena ar daugiau išdėstymo vietų	Vienintelė išdėstymo vieta
Viena ar daugiau veiklos rūšių	Įmonė Institucinis vienetas	Vietos vienetas
Viena veiklos rūšis	KAU UPH	Vietos KAU Vietos UPH

⁸ 1993 m. kovo 15 d Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 696/93. dėl statistinių vienetų gamybos sistemai stebėti ir analizuoti Bendrijoje (OL L 76, 1993 3 30, p 1).

Administracinių ir statistinių vienetų sistema pavaizduota toliau pateiktoje lentelėje.

3 SKYRIUS. Veiklos rūšių ir statistinių vienetų klasifikavimo taisyklės

3.1. Pagrindinės klasifikavimo taisyklės

58. Vienas NACE kodas siejamas su kiekvienu gamybos vienetu, įrašytu statistiniame verslo registre⁹, pagal jų pagrindinę ekonominės veiklos rūšį. Pagrindinė veiklos rūšis yra tokia veiklos rūšis, kuri sukuria didžiausią vieneto bendrosios pridėtinės vertės dalį. NACE kodą padeda priskirti: NACE aiškinamosios pastabos, NACE valdymo komiteto priimami sprendimai, klasifikatorių ryšio lentelės ir nuorodos į kitas klasifikavimo sistemas, tokias kaip ISIC, CPA, HS, CN ir kt.

59. Paprasčiausiu atveju, kai vienetas vykdo tik vieną ekonominės veiklos rūšį, ji, kaip pagrindinė, priskiriama tą veiklos rūšį aprašančiai NACE kategorijai. Jeigu gamybos vienetas vykdo kelias ekonominės veiklos rūšis (nepagalbines veiklos rūšis, plg. 2.2 p.), pagrindinė veikla nustatoma pagal kiekvienos atskirai vieneto atliekamos veiklos rūšies sukuriamą pridėtinės vertės dalį, skaičiuojamą pagal toliau aprašytas taisykles.

60. Pridėtinė vertė yra pagrindinė priemonė nustatant vieneto klasifikavimą pagal ekonominės veiklos rūšis. Pridėtinė vertė yra išreiškiama skirtumu tarp pagamintos produkcijos ir tarpinio vartojimo. Ji yra papildomas kiekvieno ekonominio vieneto indėlio į bendrąjį vidaus produktą (BVP) matas.

Pridėtinės vertės pakaitiniai kriterijai

61. Norint nustatyti pagrindinę vieneto veiklos rūšį, reikia žinoti, kokias veiklos rūšis jis vykdo ir kokios yra jų sukuriamos pridėtinės vertės dalys. Kadangi kartais neįmanoma gauti informacijos apie įvairių veiklos rūšių sukuriamos pridėtinės vertės dalis, veiklos rūšių klasifikavimas turėtų būti atliekamas taikant pakaitinius kriterijus. Tokie kriterijai gali būti:

a) gamybos apimtimi pagrįsti pakaitalai:

– vieneto bendrosios produkcijos apimtis, nustatoma su kiekviena veiklos rūšimi susijusioms prekėms arba paslaugoms,

⁹ Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 2186/93.

– šių produktų grupių, priskirtinų tam tikrai veiklos rūšiai, pardavimų vertė ar apyvarta;

b) sąnaudomis pagrįsti pakaitalai:

– skirtingoms veiklos rūšims priskirtini atlyginimai (ar savisamdžių pajamos),

– žmonių dirbančių pagal skirtingas gamybos vieneto veiklos rūšis, skaičius,

– dirbančių asmenų darbo laikas pagal skirtingas gamybos vieneto veiklos rūšis.

62. Tokie pakaitiniai kriterijai turėtų būti naudojami kaip praktiškai neapskaičiuojamos pridėtinės vertės pakaitalai, siekiant gauti rezultatą, kiek įmanoma artimesnį rezultatui, kuris būtų gautas remiantis duomenimis apie pridėtinę vertę. Pakaitinių kriterijų naudojimas nekeičia pagrindinei veiklai nustatyti taikomų metodų, nes jie yra tik operatyvinės apytikrės pridėtinės vertės reikšmės.

63. Vis dėlto nesudėtingas anksčiau minėtų pakaitinių kriterijų naudojimas gali būti klaidingas. Taip gali atsitikti bet kuriuo atveju, jeigu pakaitinių kriterijų struktūra nėra tiesiogiai proporcinga (neapskaičiuojamai) pridėtinei vertei.

64. Jeigu kaip pridėtinės vertės pakaitalas naudojamas pardavimų (apyvartos) kriterijus, reikėtų atsižvelgti į tai, kad tam tikrais atvejais apyvarta ir pridėtinė vertė nėra proporcingos. Pavyzdžiui, prekybos apyvartoje pridėtinės vertės dalis paprastai yra mažesnė negu apdirbamojoje gamyboje. Netgi apdirbamojoje gamyboje pardavimų ir apskaičiuotos pridėtinės vertės santykis gali kisti skirtingose veiklos rūšyse ir jų viduje. Kai kurių veiklos rūšių atveju apyvarta apskaičiuojama specifiniu būdu, todėl jų palyginimas su kitomis veiklos rūšimis yra nenaudingas, pavyzdžiui, finansinio tarpininkavimo veikla arba draudimo veikla. Į tai būtina atsižvelgti ir kriterijų pakaitalu naudojant duomenis apie bendrąją produkciją.

65. Daugelis gamybos vienetų verčiasi prekybos ir kita veikla. Tokiais atvejais nežinomos pridėtinės vertės dalies, tenkančios prekybinei veiklai apskaičiuoti, prekybos apyvartos rodikliai yra mažiausiai tinkami pakaitalai. Daugeresnis rodiklis yra bendrasis pelnas (skirtumas tarp prekybos apyvartos ir prekių pirkimų perpardavimo tikslais, atsižvelgiant į atsargų apimtį pasikeitimus). Tačiau apyvartinis pelnas gali kisti vienos didmeninės ir mažmeninės prekybos veiklos viduje ir tarp prekybos veiklos rūšių. Be to, reikia atsižvelgti į konkrečias prekybos klasifikavimo taisykles, kurios išdėstytos 3.4 skyriuje.

66. Reikia taip pat atsargiai elgtis, kai taikomi sąnaudomis pagrįsti pakaitiniai kriterijai. Atlyginimų arba užimtumo ir pridėtinės vertės santykis nėra patikimas, jeigu skiriasi darbo imlumas įvairiose veiklos rūšyse. Darbo imlumas gali gerokai kisti skirtingose ekonominės veiklos rūšyse ir veiklos rūšyse, priskirtose tai pačiai NACE klasei. Pavyzdžiui, prekės gamyba rankiniu būdu, palyginti su prekės gamyba naudojant mechanizuotą procesą.

3.2. Daugialypės ir integruotos veiklos rūšys

67. Pasitaiko atveju, kai gamybos vieneto vykdomos veiklos rūšys, proporcingai sudarančios žymią jo veiklos dalį, įtraukiamos į daugiau nei vieną NACE klasę. Tokie atvejai gali susidaryti dėl vertikaliosios veiklos rūšių integracijos (pavyzdžiui, medžių kirtimas, suderintas su lentpjūvės veikla, arba veikla molio kasykloje, suderinta su plytų gamybos veikla) arba dėl horizontaliosios veiklos rūšių integracijos (pavyzdžiui, kepinių gamyba kartu su šokolado ir konditerijos gamyba), arba dėl bet kokio statistinio vieneto atliekamų veiklos rūšių derinio. Šiais atvejais gamybos vienetą reikėtų klasifikuoti remiantis šiame skyriuje pateiktomis taisyklėmis.

68. Tuo atveju, jeigu gamybos vienetas vykdo veiklos rūšis, priskiriamas dviem skirtingoms NACE klasėms, visuomet bus viena veiklos rūšis, sudaranti daugiau nei 50 proc. pridėtinės vertės, išskyrus mažai tikėtiną atvejį, kai abi skirtingos veiklos rūšys sudaro lygiai po 50 proc. pridėtinės vertės. Veikla, sukurianti daugiau nei 50 proc. pridėtinės vertės, yra pagrindinė veikla ir lemia gamybos vieneto klasifikavimą pagal NACE 2 red.

69. Sudėtingais atvejais, kai gamybos vienetas vykdo daugiau nei dvi veiklos rūšis, priskirtas daugiau nei dviem skirtingoms NACE klasėms, kurių nė viena nesukuria daugiau nei 50 proc. pridėtinės vertės, jo klasifikavimas pagal veiklos rūšis atliekamas taikant metodą „iš viršaus į apačią“, kaip aprašyta toliau.

Metodas „iš viršaus į apačią“

70. Metodas „iš viršaus į apačią“ pagrįstas hierarchijos principu: gamybos vieneto klasifikacija žemiausiu klasifikatoriaus lygmeniu turi atitikti jo klasifikaciją aukštesniais struktūros lygmenimis. Kad ši sąlyga būtų patenkinta, iš pradžių reikia nustatyti tam tikrą padėtį aukščiausiu lygmeniu, toliau nustatant žemesnius klasifikatoriaus lygmenis tokiu būdu:

a) nustatyti sekciją, kuri sudaro didžiausią pridėtinės vertės dalį;

b) šioje sekcijoje nustatyti skyrių, kuris sudaro didžiausią pridėtinės vertės dalį šioje sekcijoje;

c) šiame skyriuje nustatyti grupę, kuri sudaro didžiausią pridėtinės vertės dalį šiame skyriuje;

d) šioje grupėje nustatyti klasę, kuri sudaro didžiausią pridėtinės vertės dalį šioje grupėje.

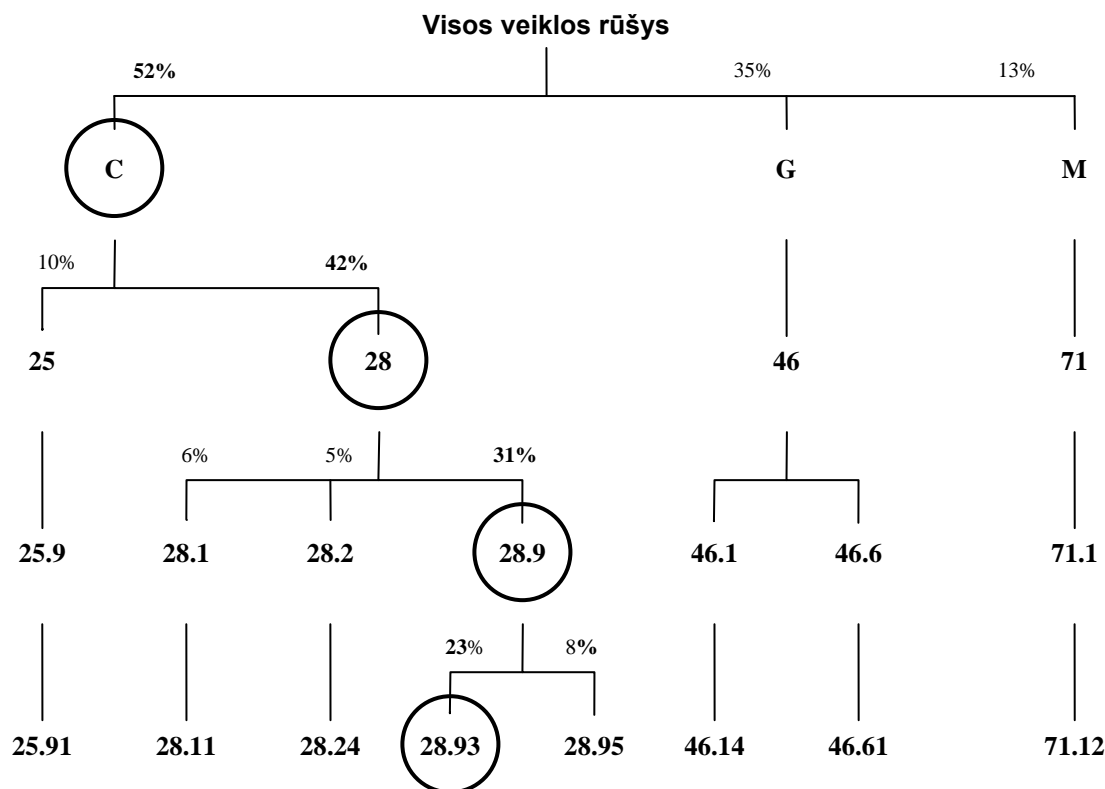
71. Pavyzdžiui, vienetas atlieka šias veiklos rūšis (pridėtinės vertės indėlis veiklos rūšių atžvilgiu):

Sekcija	Skyrius	Grupė	Klasė	Klasės aprašymas	Dalis
C	25	25.9	25.91	Plieninių statinių ir panašių talpyklų gamyba	10%
	28	28.1	28.11	Variklių ir turbinų, išskyrus orlaivių, transporto priemonių ir motociklų variklius, gamyba	6%
		28.2	28.24	Variklinių rankinių įrankių gamyba	5%
		28.9	28.93	Maisto, gėrimų ir tabako apdorojimo mašinų gamyba	23%
		28.95	Popieriaus ir kartono gamybos mašinų gamyba	8%	
G	46	46.1	46.14	Mašinų, pramonės įrangos, laivų ir lėktuvų pardavimo agentų veikla	7%
		46.6	46.61	Žemės ūkio mašinų, įrangos ir reikmenų didmeninė prekyba	28%
M	71	71.1	71.12	Inžinerijos veikla ir su ja susijusios techninės konsultacijos	13%

- Nustatyti pagrindinę sekciją tarp
  - C sekcijos „Gamyba“ (52%)
  - G sekcijos „Didmeninė ir mažmeninė prekyba; Variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas“ (35%)
  - M sekcijos „Profesinė, mokslinė ir techninė veikla“ (13%).
- Nustatyti pagrindinį skyrių pagrindinėje C sekcijoje
  - 25 skyrius Metalų gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba 10%
  - 28 skyrius Niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba 42%
- Nustatyti pagrindinę grupę pagrindiniame 28 skyriuje
  - 28.1 grupė Bendrosios paskirties mašinų gamyba 6%
  - 28.2 grupė Kitų bendrosios paskirties mašinų ir įrangos gamyba 5%
  - 28.9 grupė Kitų specialiosios paskirties mašinų gamyba 31%
- Nustatyti pagrindinę klasę pagrindinėje 28.9 grupėje
  - 28.93 klasė Maisto, gėrimų ir tabako apdorojimo mašinų gamyba 23%
  - 28.95 klasė Popieriaus ir kartono gamybos mašinų gamyba 8%

Taigi teisinga klasė yra 28.93 „Maisto, gėrimų ir tabako apdorojimo mašinų gamyba“, nors didžiausią pridėtinę vertę sukurianti klasė yra 46.61 „Žemės ūkio mašinų, įrangos ir reikmenų didmeninė prekyba“.

Toliau pateiktame paveiksle pavaizduotas pavyzdyje pristatytas sprendimo būdas.

72. Dėl ISIC ir NACE neatitikties grupių ir klasių lygmenimis metodo „iš viršaus į apačią“ taikymas pagal NACE gali duoti rezultatus, skirtingus nuo tų, kurie būtų gauti taikant šį metodą pagal ISIC. Jeigu įmanoma, taikant aprašytąjį metodą pirmiausia turėtų būti atsižvelgta į ISIC struktūrą ir klasę nustatoma pagal ją, o po to – pagal NACE. Tai užtikrintų atitiktį pasaulyje naudojamiems klasifikatoriams.

73. G sekcijai „Didmeninė ir mažmeninė prekyba“ metodas „iš viršaus į apačią“ taikomas atsižvelgiant į specifinius reikalavimus. Dėl išsamesnio aprašymo žr. 93–97 punktus.

Gamybos vieneto pagrindinės veiklos rūšies pakeitimai

74. Gamybos vienetai gali keisti savo pagrindinę veiklą iš karto arba laipsniškai per tam tikrą laikotarpį dėl sezoninių veiksnių arba dėl vadovybės sprendimo išleisti kitą produkciją. Nors visais šiais atvejais reikėtų keisti gamybos vieneto klasifikaciją, tačiau pernelyg dažni pakeitimai gali lemti trumpojo (mėnesinių ir ketvirtinių) ir ilgojo laikotarpio statistinių duomenų neatitiktį, todėl gali būti itin sunku juos aiškinti.

75. Bet kokių atveju, kai tik gamybos vienetas vykdo dvi veiklos rūšis, kurių kiekviena sukuria apie 50 procentų pridėtinės vertės, norint išvengti dažnų pakeitimų, neatspindinčių esminių ekonominės padėties pokyčių, taikoma stabilumo taisyklė. Pagal šią taisyklę pagrindinės veiklos pakeitimas turėtų būti atliekamas, kai šiai veiklos rūšiai priskiriama mažesnė nei 50 procentų pridėtinės vertės dalis mažiausiai dvejus metus.

Vertikaliai integruotų veiklos rūšių klasifikavimas

76. Vertikaliąją veiklos rūšių integraciją atsiranda tada, kai to paties gamybos vieneto skirtingi gamybos etapai atliekami vienas paskui kitą ir kai vieno proceso išleidžiama produkcija tampa kito proceso gamybos sąnaudomis. Įprastas vertikaliosios integracijos pavyzdys yra medžių kirtimas, tiesiogiai susijęs su lentpjūvės veikla, molio kasimas, suderintas su plytų gamyba, arba gatavų drabužių gamyba tekstilės įmonėje.

77. Taikant NACE 2 red., vertikaliąją integraciją reikėtų traktuoti kaip bet kokią kitą daugialypės veiklos formą, t. y. gamybos vienetas su vertikaliai integruota veiklos rūšių grandine turėtų būti priskirtas šios grandinės pagrindinę veiklos rūšį atitinkančiai klasei, t. y. tokiai klasei, kuriai priskiriama didžiausią pridėtinės vertės dalį sukurianti veikla, kaip nustatyta metode „iš viršaus į apačią“. Šis vertikalios integracijos taikymo būdas pasikeitė, palyginti su ankstesnėmis NACE versijomis. Dėl specifinio vertikaliosios integracijos taikymo būdo žemės ūkyje žr. 92 punktą.

78. Jeigu tam tikriems vertikaliai integruoto proceso etapams pridėtinės vertės arba pakaitinių rodiklių neįmanoma nustatyti tiesiogiai iš gamybos vieneto sudarytų apskaitos dokumentų, galima atlikti palyginimus su

panašiais gamybos vienetais. Antra vertus, tarpinių ir galutinių produktų vertinimas gali būti grindžiamas rinkos kainomis.

Horizontaliai integruotų veiklos rūšių klasifikavimas

79. Horizontalioji veiklos rūšių integracija atsiranda tada, kai kelios veiklos rūšys vykdomos vienu metu naudojant tuos pačius gamybos veiksnius. Šiuo atveju taip pat turi būti taikomas pridėtinės vertės principas, metodas „iš viršaus į apačią“ ir gali kilti anksčiau išvardytos grėsmės naudojant pridėtinės vertės pakaitalus.

3.3. Specifinių veiklos rūšių klasifikavimo taisyklės

Veikla, vykdoma už atlygį ar pagal sutartį, ir užsakomoji veikla (outsourcing)

80. Šioje dalyje pateiktos užsakomosios veiklos priskyrimo tam tikroms sritims taisyklės. Išsamus užsakomosios veiklos taisyklių rinkinys, apimantis visus galimus šios veiklos priskyrimo atvejus, pateiktas atskirai.

Šiame skyriuje vartojami tokie terminai:

a) **Užsakovas** – vienetas, sudarantis sutartį su kitu vienetu (*rangovu*) tam tikroms užduotims vykdyti, pvz., atlikti tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikti įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas.

b) **Rangovas** – vienetas, sutarties su *užsakovu* pagrindu vykdamas tam tikras užduotis, pvz., atliekantis tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikiantis įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas. Taip pat vartojama sąvoka *subrangovas*. NACE klasifikatoriuje *rangovo* atliekamos veiklos rūšys yra vadinamos „veiklos rūšimis už atlygį ar pagal sutartį“.

c) **Užsakomoji veikla** – sutartinis susitarimas, pagal kurį *rangovas turi* atlikti *užsakovui* tam tikras užduotis, pvz., atlikti tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikti įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas. Užsakomosios veiklos sąvoka taip pat taikoma, kai *rangovas* yra nesavarankiškas vienetas, o užduotys vykdomos rinkos arba ne rinkos sąlygomis.

Gamybos sričių, kurioms gali būti taikoma užsakomoji veikla, pavyzdžiai yra: apdirbamosios gamybos veiklos rūšys, įdarbinimo paslaugos, pagalbinės funkcijos ir kt.

Užsakovas ir rangovas gali būti išsidėstę toje pačioje arba skirtingose ekonominėse teritorijose. Tikroji buveinė vieta neturi įtakos nei vieno, nei kito gamybos vieneto klasifikavimui.

81. Rangovai, t. y. gamybos vienetai, atliekantys veiklą už atlygį ar pagal sutartį, paprastai klasifikuojami kaip gamybos vienetai, gaminantys tokias pačias prekes arba teikiantys tokias pačias paslaugas savo sąskaita, išskyrus prekybą (žr. toliau pateiktus 93–99 punktus ir G sekcijos aiškinamąsias pastabas) ir statybą (statybos užsakomosios veiklos atveju užsakovas gali būti klasifikuojamas 41.10, o rangovas – 41.20 klasėje).

82. Apdirbamojoje gamyboje užsakovas pateikia rangovui gamybos veiklos rūšių, kurios turi būti atliekamos su žaliavinėmis medžiagomis, technines specifikacijas. Žaliavines medžiagas (pirmines žaliavas ar tarpinius produktus) gali pateikti užsakovas kaip savo nuosavybę arba ne. Tokių veiklos rūšių pavyzdžiai yra: metalo apdirbimas (kalimo, liejimo, presavimo ir liejimo darbai), metalo apdorojimas (pavyzdžiui, chromavimas), drabužių gamyba, drabužių apdailos darbai ir panašios gamybos proceso elementarios operacijos.

83. Užsakovas užsakomosios veiklos atveju visam apdirbamosios gamybos procesui gali būti klasifikuojamas sekcijoje „Apdirbamoji gamyba“ tik tuo atveju, jeigu gamyboje naudojamos žaliavinės medžiagos yra jo nuosavybė (todėl jo nuosavybė yra ir galutinis produktas).

Užsakovas, kuris užsako tik dalį perdirbimo proceso, klasifikuojamas sekcijoje „Apdirbamoji gamyba“.

Visais kitais atvejais užsakovas turėtų būti klasifikuojamas pagal pridėtinės vertės principą: G sekcijoje „Didmeninė ir mažmeninė prekyba“ (pagal veiklą ir specifinių prekių pardavimą, žr. toliau pateiktus 93–99 punktus) arba kitose sekcijose, pavyzdžiui, M sekcijoje „Profesinė, mokslinė ir techninė veikla“ ar N sekcijoje „Administracinė ir aptarnavimo veikla“.

84. Įdarbinimo paslaugų užsakomosios veiklos atveju reikia atskirti laikinai, ilgą laiką ir nuolat teikiamas užsakomąsias paslaugas.

a) Laikinai teikiamų užsakomųjų paslaugų atveju užsakovas klasifikuojamas atsižvelgiant į faktiškai vykdomą veiklą (pvz., apdirbamoji gamyba). Rangovas priskiriamas 78.20 klasei (Laikinojo įdarbinimo agentūrų veikla).

b) Ilgą laiką ar nuolat teikiamų užsakomųjų paslaugų atveju užsakovas klasifikuojamas atsižvelgiant į faktiškai vykdomą veiklą (pvz., apdirbamoji gamyba). Rangovas priskiriamas 78.30 klasei (Kitas darbo jėgos teikimas).

Užsakomosios veiklos produkcijos klasifikavimas pagal CPA

85. Ankstesniame skyriuje buvo pažymėta, kad bendroju atveju veiklos rūšių klasifikavimas nepriklauso nuo to, ar veikla vykdoma savo sąskaita, už atlygį ar pagal sutartį. Tuo tarpu kai pagal NACE veiklos rūšys neatskiriamos, pagaminta produkcija skirstoma priklausomai nuo to, ar žaliavinės medžiagos yra apdirbamosios gamybos vieneto nuosavybė, ar ne. Antruoju atveju šios veiklos rezultatas yra suteiktos perdirbimo paslaugos, įtrauktos į medžiagų sąnaudas, ir už tai yra mokama rangovui.

86. Todėl bendruoju atveju CPA klasifikatoriuje yra skirtumas tarp savo sąskaita pagamintos produkcijos ir už atlygį ar pagal sutartį suteiktų perdirbimo paslaugų. Tam tikros kategorijos ir pakategorės, paprastai atitinkamai koduojamos zx.xx.9 ir zx.xx.99, yra pavadintos „operacijos pagal subrangos sutartį kaip ... gamybos dalis“. Šios pakategorės apima minėtos produkcijos gamybos proceso dalį ar visas operacijas, kurias rangovas atlieka su užsakovo žaliavinėmis medžiagomis. Rangovams mokama už atliktą darbą, jie papildomai gali pateikti nedidelį kiekį pagalbinių medžiagų, reikalingų šiam darbui atlikti. Į šias pakategores neįeina tos pačios kategorijos gaminiai, jeigu juos gamina rangovas iš nuosavų pagrindinių žaliavų.

87. CPA 2002 ir CPC 2 versijoje šios paslaugos yra vadinamos atitinkamai „pramoninėmis paslaugomis“ ir „apdirbamosios gamybos paslaugomis“.

Įrengimo darbai paskirties vietoje

88. Gamybos vienetai, daugiausia užsiimantys gaminių ar įrangos surinkimu ar įrengimu pastatuose jų funkcionavimui užtikrinti, klasifikuojami statybos sekcijoje (43 skyrius).

89. Mašinų ir kitos įrangos įrengimas, kitoks nei susijęs su pastatų (ar inžinerinių statinių) funkcionavimo užtikrinimu, klasifikuojamas 33.2 grupėje „Pramoninių mašinų ir įrangos įrengimas“.

Remontas ir techninė priežiūra

90. Gamybos vienetai, užsiimantys įrangos remontu ir technine priežiūra, klasifikuojami vienoje iš šių kategorijų, priklausomai nuo gaminių tipo:

- a) 33.1 grupė „Metalų gaminių, mašinų ir įrangos remontas“;
- b) 43 skyrius „Specializuota statybos veikla“;
- c) 45.2 grupė „Variklinių transporto priemonių techninė priežiūra ir remontas“;
- d) 95 skyrius „Kompiuterių ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų taisymas“.

91. Gamybos vienetai, atliekantys kapitalinį orlaivių, lokomotyvų ir laivų remontą, klasifikuojami toje pačioje klasėje kaip ir jas gaminantys vienetai.

3.4 Specifinės sekcijų taisyklės ir apibrėžimai

Šiame skyriuje pateiktos taisyklės ir apibrėžimai, į kuriuos būtina atsižvelgti klasifikuojant vienetus tam tikrose sekcijose. Bendrieji aprašymai, apibrėžimai ir sekcijų charakteristikos pateikti atitinkamose aiškinamosiose pastabose.

A sekcija „Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė“

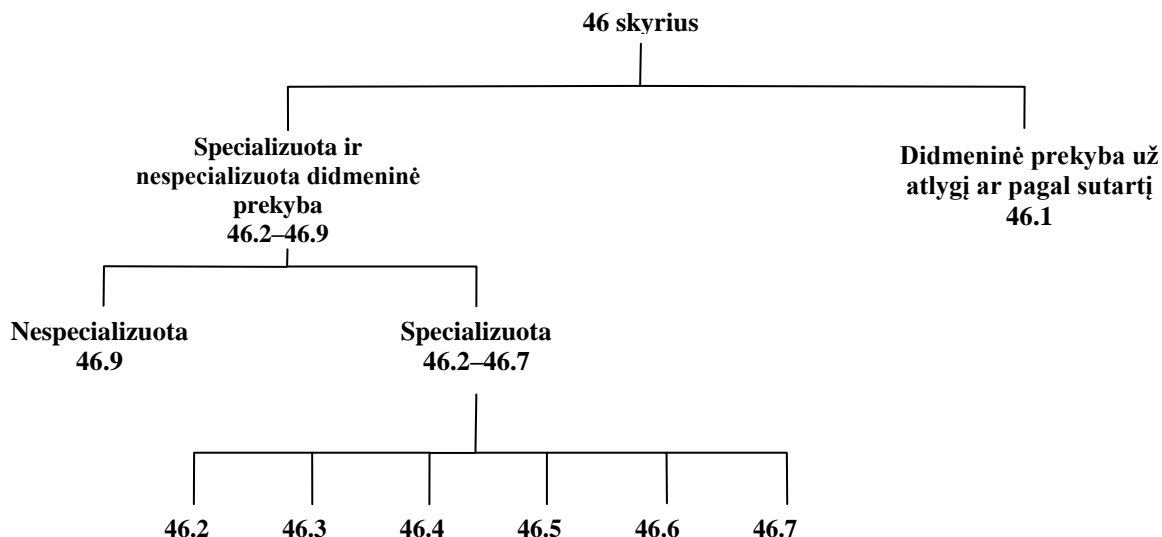
92. Žemės ūkio srityje dažnai sudėtinga suskaidyti pridėtinę vertę, kai gamybos vienetas augina vynuoges ir gamina vyną iš savo išaugintų vynuogių arba kai jis augina alyvuoges ir gamina aliejų iš jų. Šiuo atveju tinkamiausias yra pakaitinis kintamasis „darbo valandų skaičius“ ir jo taikymas bendru atveju šias vertikaliai integruotas veiklos rūšis leis klasifikuoti žemės ūkio sekcijoje. Tokiais pat atvejais, norint užtikrinti suderintą veikimo būdą, ir kitų žemės ūkio produktų gamybos vienetai pagal konvenciją bus klasifikuojami žemės ūkio sekcijoje.

G sekcija „Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas“

93. G sekcijoje prekyba, išskyrus prekybą variklinėmis transporto priemonėmis, yra suskirstyta į didmeninę ir mažmeninę prekybą. Gali būti atveju, kai vienetas vykdo horizontaliai integruotas prekybos rūšis įvairiomis galimomis formomis: didmeninę ir mažmeninę prekybą kartu arba prekybą parduotuvėse ir ne parduotuvėse, arba prekybą daugeliu prekių. Jeigu vieneto parduodamos prekės nesudaro vienintelės vienos prekių rūšies klasės, sukuriančios bent 50 proc. pridėtinės vertės, taikyti metodą „iš viršaus į apačią“ reikia itin atsargiai, atsižvelgiant į papildomus lygmenis.

94. 46 skyriuje „Didmeninė prekyba“ pirmiausia reikia pasirinkti papildomą suskirstymo lygmenį: 46.1 grupę „Didmeninė prekyba už atlygį ar pagal sutartį“ atskirti nuo 46.2–46.9 grupių junginio. Taigi sprendimas, kurį pirmiausia reikia priimti, yra priskirti vienetai vienai iš šių dviejų dalių remiantis pridėtinės vertės principu. Jeigu pasirenkamas 46.2–46.9 grupių junginys, antrasis etapas būtų pasirinkti kategoriją „Specializuota“ arba „Nespecializuota“ (žr. toliau). Galiausiai grupes ir klases reikia pasirinkti visuomet taikant metodą „iš viršaus į apačią“.

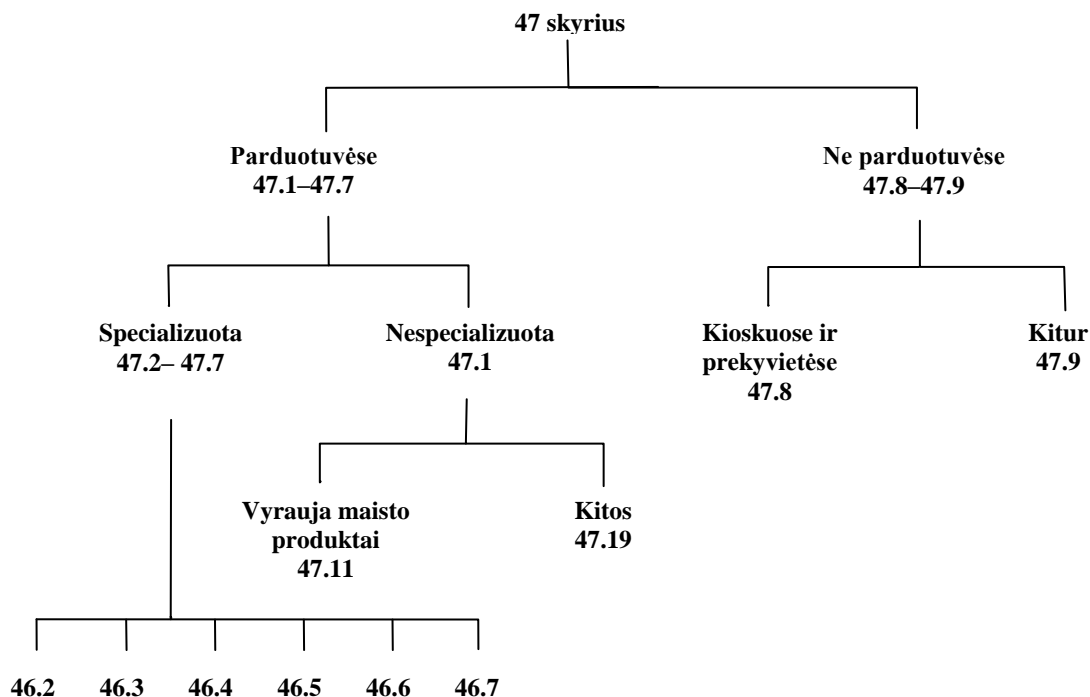
95. Toliau esančioje diagramoje parodytas sprendimų medis, kurį reikia naudoti priskiriant vienetai konkrečiai 46 skyriaus „Didmeninė prekyba“ klasei

Toliau skirstoma pagal parduodamų prekių asortimentą.

96. 47 skyriuje „Mažmeninė prekyba“ pirmiausia reikia pasirinkti papildomą suskirstymo lygmenį: 47.1–47.7 grupių junginys „Mažmeninė prekyba parduotuvėse“ ir 47.8–47.9 grupių junginys „Mažmeninė prekyba ne parduotuvėse“. Taigi sprendimas, kurį pirmiausia reikia priimti, yra priskirti prekybos vienetą vienam iš šių dviejų junginių remiantis pridėtinės vertės principu. Jeigu pasirenkamas grupių junginys „Mažmeninė prekyba parduotuvėse“, antrasis etapas būtų pasirinkti kategoriją „Specializuota“ arba „Nespecializuota“ (žr. toliau). Galiausiai reikia pasirinkti grupes ir klases visuomet taikant metodą „iš viršaus į apačią“.

97. Toliau esančioje diagramoje parodytas sprendimų medis, kurį reikia naudoti priskiriant vienetą konkrečiai 47 skyriaus „Mažmeninė prekyba“ klasei.

Toliau skirstoma pagal parduodamų prekių asortimentą.

98. Ir didmeninės, ir mažmeninės prekybos atveju skirstymas į „specializuota“ ir „nespecializuota“ atliekamas remiantis klasių, kurioms priskiriama parduodamų prekių prekyba, skaičiumi, kai pasirinktose klasėse sukuriama bent po 5 procentus (ir mažiau nei 50%) pridėtinės vertės:

a) jeigu parduodami produktai aprėpia iki keturių bet kuriai iš 46.2–46.7 (didmeninės prekybos atveju) arba 47.2–47.7 (mažmeninės prekybos atveju) grupėms priklausančių klasių, prekybos vienetas laikomas užsiimančiu specializuota prekyba. Tokiu atveju būtina, remiantis pridėtine verte, taikant metodą „iš viršaus į apačią“ nustatyti pagrindinę veiklos rūšį, pirmiausia nustatant pagrindinę grupę, o po to – klasę toje grupėje:

Klasė	A atvejis	B atvejis	C atvejis
47.21	30%	30%	20%
47.25	5%	15%	5%
47.62	45%	40%	35%
47.75	20%	15%	40%
Galutinis suskirstymas	47.62 klasė	47.21 klasė	47.75 klasė

b) jeigu parduodami produktai aprėpia penkias ar daugiau bet kuriai iš 46.2–46.7 (didmeninės prekybos atveju) arba 47.2–47.7 (mažmeninės prekybos atveju) grupėms priklausančių klasių, prekybos vienetas laikomas nespecializuotu. Todėl mažmeninės prekybos atveju jis priskiriamas 47.1 grupei. Jeigu maisto, gėrimų ir tabako prekių pardavimas sudaro bent 35 procentus pridėtinės vertės, pagrindinė veikla priskiriama NACE 2 red. 47.11 klasei. Visais kitais atvejais – 47.19 klasei.

Klasė	A atvejis	B atvejis	C atvejis
47.21	5 %	20 %	5 %
47.22	10 %	15 %	5 %
47.42	15 %	10 %	45 %
47.43	25 %	10 %	40 %
47.54	45 %	45 %	5 %
Galutinis suskirstymas	47.19 klasė	47.11 klasė	47.19 klasė

99. Paskirstymo taisyklės visada grindžiamos prekybos vieneto mažmeninės prekybos veikla. Jeigu, be mažmeninės prekybos, prekybos vienetas užsiima papildoma veikla, jis priskiriamas atitinkamai klasei tik pagal vykdomų mažmeninės prekybos veiklos rūšių sudėtį.

K sekcija „Finansinė ir draudimo veikla“ ir M sekcija „Profesinė, mokslinė ir techninė veikla“

100. K sekcija buvo papildyta dviem klasėmis, kuriose klasifikuojamos veiklos rūšys išsėina už tradicinių NACE ribų aprėpiančią ekonominę gamybą, pavadintomis „Kontroliuojančiųjų bendrovių veikla“ (64.20 klasė) ir „Trestų, fondų ir panašių finansinių institucijų veikla“ (64.30 klasė). Statistiniai vienetai, klasifikuojami šiose klasėse, negauna jokių pajamų už produkcijos pardavimą ir dažniausiai neturi dirbančio personalo (išskyrus galimai vieną ar kelis asmenis, veikiančius kaip teisėti atstovai). Kartais šie vienetai vadinami „storais žalvariniais lakštais“ (*brass plates*) ar „pašto dėžutėmis“ (*postal boxes*) ar „tuščiomis dėžutėmis“ (*empty boxes*) ar „specialiais tikslo objektais“ (*special purpose entities – SPE*), kadangi jie turi tik pavadinimą ir adresą. Kai kuriose šalyse jų yra gana daug dėl mokesčių reikalų.

101. Klasifikuojant statistinius vienetus vienoje iš šių klasių, turėtų būti atkreiptas dėmesys taip pat ir į kitas klases (dvi iš jų M sekcijos 70 skyriuje), pavadintas 70.10 „Pagrindinių buveinių veikla“ ir 70.22 „Konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla“.

102. Tiksliau:

a) 64.20 klasė „Kontroliuojančiųjų bendrovių veikla“ susijusi su kontroliuojančiųjų bendrovių (holdingu)

veikla, kurių pagrindinė veikla yra grupės turėjimas, tačiau šios grupės nei administruoja, nei vadovauja, kitiems vienetams;

b) 64.30 klasė „Trestų, fondų ir panašių finansinių institucijų veikla“ yra labai ypatinga NACE klasė, nes ji susijusi ne su ekonomine veikla, o su gamybos vienetais;

c) 66.30 klasė „Fondų valdymo veikla“ aprėpia veiklą, atliekamą už atlygį arba pagal sutartį;

d) 70.10 klasė „Pagrindinių buveinių veikla“ aprėpia susijusių vienetų priežiūrą ir valdymą, atliekant eksploataavimo kontrolę ir kasdienį vadovavimą;

e) 70.22 klasė „Konsultacinė verslo ir kito valdymo veikla“ aprėpia konsultacinę veiklą, susijusią su tokiomis problemomis kaip bendras strateginis ir organizacinis planavimas, rinkodaros tikslai ir politika, žmogiškųjų išteklių politika ir kt.

Gamybos vienetų, vykdančių keletą iš anksčiau paminėtų veiklos rūšių, pagrindinė veikla turėtų būti nustatyta, kaip visada, remiantis pridėtinės vertės principu. Reikia atsižvelgti į tai, kad pajamos, gautos už kapitalo padidėjimą, nesukuria pridėtinės vertės. Anksčiau paminėtų klasių pateikimas atspindi pagrindinį skirtumą NACE 1.1 atžvilgiu.

O sekcija „Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas“

103. NACE nėra jokio skirtumo institucinio sektoriaus (kaip SNA ir ESA), kuriam priklauso institucinis vienetas, aspektu. Be to, nėra kategorijos, kurioje būtų aprašyta visa vyriausybės vykdoma veikla. Tačiau ne visos viešojo valdymo institucijos priskiriamos O sekcijai „Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas“. Vienetai, nacionaliniu, regioniniu arba vietiniu lygmeniu atliekantys veiklą, kuri pagal jos specifines savybes priskiriama kitoms NACE sritims, klasifikuojami atitinkamose sekcijose. Pavyzdžiui, vidurinė mokykla, kuri yra centrinės arba vietinės valdžios žinioje, priskiriama 85.3 grupei (P sekcija), o valstybinė ligoninė – 86.10 klasei (Q sekcija). Antra vertus, ne tik viešojo valdymo institucijos klasifikuojamos O sekcijoje: privatūs gamybos vienetai, atliekantys tipinę „viešojo valdymo veiklą“, taip pat klasifikuojami šioje sekcijoje.

T sekcija „Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu“

104. Į 97 skyrių įtraukiama tik privačių namų ūkių, samdančių namų ūkio darbininkus, veikla. Šios veiklos rezultatas nacionalinių sąskaitų sistemoje laikomas produkcija, ir šiuo tikslu bei tam tikrų apklausų tikslais šis skyrius įtrauktas į NACE 2 red. Namų ūkio darbininkų veikla čia neklasifikuojama: pavyzdžiui, vaiko priežiūros veikla klasifikuojama 88.91 klasėje, skalbinių skalbimas klasifikuojamas 96.01 klasėje, patarnautojo veikla klasifikuojama 96.9 grupėje ir kt.

105. Poreikis aprašyti savoms reikmėms tenkinti skirtą veiklą atsirado renkant duomenis, pavyzdžiui, atliekant darbo jėgos ar laiko panaudojimo tyrimus. Nors rinkos veiklos rūšis reikėtų bendrai aprašyti remiantis esamomis taisyklėmis, teisingai nustatant NACE kodą, šių taisyklių taikymas savoms reikmėms tenkinti skirtų prekių gamybos ir paslaugų teikimo veiklos rūšims yra sudėtingas, kadangi, kitaip nei rinkos veiklos rūšims, sunku apskaičiuoti pridėtinę vertę. Tokios veiklos rūšys dažnai jungia žemės ūkio, statybų, tekstilės gamybos, taisymo ir kitas paslaugas. 98 skyrius „Privačių namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu“, atitinka NACE 1.1 red. 96 ir 97 skyrius, kurie buvo įtraukti siekiant aprėpti šias veiklos rūšis. 98 skyrius nėra svarbus ES verslo statistikai, tačiau renkant duomenis aprėpia namų ūkių ir savęs išlaikymo veiklos rūšis.

4 SKYRIUS. NACE ryšys su kitais klasifikatoriais

106. Šiame skyriuje aprašomas NACE ir kitų susijusių klasifikatorių ryšys. Pagrindinis ryšys yra nurodytas šio dokumento 3 punkte pateiktoje schemoje. Pirmiausia ryšys su tarptautiniais klasifikatoriais, grįstais Jungtinių Tautų klasifikatorių sistema, aprašomas konkrečiai, kadangi NACE ir daugelis kitų ES klasifikatorių įvairiomis formomis atspindi atitinkamus pasaulio lygmens klasifikatorius. Toliau yra nurodytas ryšys su kitais ES klasifikatoriais. Galiausiai yra nurodytas ryšys su kitais daugianacionaliniais klasifikatoriais kartu su agreguotomis struktūromis, naudojamomis nacionalinių sąskaitų plotmėje.

107. RAMON, tiesioginės prieigos Eurostato metaduomenų serveryje, teikiama informacija apie tarptautinius, regioninius ir nacionalinius statistinius klasifikatorius, sukurtus daugeliui statistikos sričių: ekonominei analizei, aplinkai, švietimui, profesijoms, nacionalinėms sąskaitoms ir kt. bei detalias jų struktūras. Informacija aprėpia įvairius aspektus, tarp jų bendruosius aprašymus, klasifikatorių struktūrą (t. y. kodus ir pavadinimus), aiškinamąsias pastabas, įvairių klasifikatorių sąsajų lenteles, metodinius dokumentus ir kitą bendrąją su klasifikatoriais susijusią informaciją.

Jei įmanoma, informacija pateikiama visomis oficialiosiomis ES kalbomis.

RAMON serveris viešai prieinamas internete adresu: <http://www.europa.eu.int/comm/eurostat/ramon/>.

4.1 Ryšys su tarptautiniais klasifikatoriais

Tarptautinė ekonominių ir socialinių klasifikatorių šeima

108. Tarptautinę ekonominių ir socialinių klasifikatorių šeimą sudaro klasifikatoriai, įregistruoti Jungtinių Tautų klasifikatorių rejestre, atnaujinti ir patvirtinti kaip gairės Jungtinių Tautų Statistikos komisijos arba kitos kompetentingos tarpyvyriausybės institucijos tokiems klausimams kaip ekonomika, demografija, darbas, sveikatos priežiūra, švietimas, socialinė gerovė, geografija, aplinka, laiko panaudojimas ir turizmas. Ji taip pat aprėpia tuos panašių dalykų klasifikatorius, kurie įregistruoti rejestre ir sukurti tarptautinių klasifikatorių pagrindu arba su jais susiję, kurie visų pirma, bet ne išimtinai, naudojami regioniniais arba nacionaliniais tikslais.

109. Tarptautinę ekonominių ir socialinių klasifikatorių šeimą sudaro trys pagrindiniai tipai: rekomendaciniai, išvestiniai ir susiję klasifikatoriai.

110. *Rekomendaciniai klasifikatoriai* yra ekonominiai ir socialiniai klasifikatoriai, sukurti remiantis tarptautinėmis sutartimis, kuriuos patvirtino Jungtinių Tautų Statistikos komisija arba kita kompetentinga tarpyvyriausybė institucija, pavyzdžiui, Tarptautinė darbo organizacija (TDO), Tarptautinis pinigų fondas (TPF), Jungtinių Tautų Švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO), Pasaulio sveikatos organizacija (PSO) arba Pasaulio maitinimo organizacija (PMO), atsižvelgiant į svarstomo dalyko sritį. Tokie rekomendaciniai klasifikatoriai įgijo tarptautinį pritarimą ir oficialų pripažinimą, yra patvirtinti ir rekomenduojami kaip gairės rengiant išvestinius klasifikatorius. Jie gali būti naudojami kaip modeliai kitiems klasifikatoriams rengti arba juos peržiūrėti tiek struktūros, tiek kategorijų charakteristikų ir apibrėžimų požiūriu. ISIC yra rekomendacinis klasifikatorius ekonominės veiklos rūšims klasifikuoti.

111. *Išvestiniai klasifikatoriai* sukurti rekomendacinių klasifikatorių pagrindu. Išvestiniai klasifikatoriai gali būti rengiami perimant rekomendacinio klasifikatoriaus struktūrą ir kategorijas ir vėliau pridėdant papildomas kategorijas, kurių nėra šiame klasifikatoriuje, arba restruktūrizuojant ar sujungiant vieno arba daugiau rekomendacinių klasifikatorių elementus. Išvestiniai klasifikatoriai dažnai individualiai pritaikomi naudoti nacionaliniu arba daugianacionaliniu lygmeniu. NACE yra išvestinis ISIC klasifikatorius.

112. *Susiję klasifikatoriai* yra klasifikatoriai, iš dalies susieti su rekomendaciniais klasifikatoriais, dėl to būtinos sąsajų lentelės (kartais vadinamos atitikties lentelėmis). NAICS (žr. toliau) yra susijęs su ISIC klasifikatorius.

JTO integruotoji veiklos rūšių ir produktų klasifikatorių sistema

113. 1989 m. JT Statistikos komisija pasiūlė klasifikatorių, sudarančių integruotą sistemą veiklos rūšims, prekėms ir paslaugoms klasifikuoti, rinkinį, kuris gali būti naudojamas įvairiomis ekonominės statistikos rūšimis pasaulio lygmeniu. ISIC, SITC ir CPC klasifikatoriai yra pagrindinės, labai glaudžiai tarpusavyje susijusios šios sistemos sudedamosios dalys.

ISIC aprėpia sistemos veiklos rūšių dalį,

CPC yra pagrindinė prekių ir paslaugų klasifikavimo priemonė,

SITC yra agreguotas pervežamų prekių klasifikatorius tarptautinės prekybos statistikai rinkti palyginimo tikslais

BEC yra prekių klasifikatorius pagal makroekonomikos kategorijas, skirtas ekonominei analizei.

114. Kalbant apie prekes, tiek CPC, tiek SITC kategorijų pagrindui naudojamos Suderintos prekių aprašymo ir kodavimo sistemos (HS) kategorijos ar subkategorijos kaip struktūriniai blokai savo elementams, t. y. kiekviena kategorija žemiausiu CPC lygmeniu visiškai atitinka bent vieną HS kategoriją arba yra dviejų ar daugiau HS kategorijų ir subkategorijų junginys. Tačiau yra keletas atvejų, ypač žemės ūkio srityje, kur HS kategorija yra išskaidyta į kelis CPC elementus.

115. HS yra tarptautinis maitinimo produktų klasifikatorius, kurį parengė Pasaulio maitinimo organizacija užsienio prekybai. HS naudojamas maitinimo tarifams ir užsienio prekybos statistikai. HS struktūra hierarchinė, jame pateikti išsamūs maždaug 5000 prekių apibrėžimai ir charakteristikos. Jį sudaro 96 skyriai, kurių kiekvienas identifikuojamas dviejų ženklų skaitmeniniu kodu; skyriai suskirstyti į tam tikras grupes (kategorijas), kurios savo ruožtu yra išskaidytos į subkategorijas. Kategorijos yra identifikuojamos keturių ženklų skaitmeniniais kodais, o subkategorijos – šešių ženklų skaitmeniniais kodais. Nors HS iš esmės aprėpia prekes, t. y. materialiai apčiuopiamus produktus, į jį taip pat įtraukta elektros energija. Į HS neįtraukiamos paslaugos, bet įtraukiamos paslaugų fizinės „apraiškos“ (pavyzdžiui, architektų planai, diskeliai su programine įranga, net meno kūrinių originalai ir senesni nei 100 metų antikvariniai daiktai ir kt.). Čia taip pat įtraukiamos prekės, kurios nėra gaminamos, pavyzdžiui, panaudota įranga. Paskutinė HS redakcija parengta 2007 m.; HS peržiūrimas kiekvienais metais.

116. CPC suskirsto produktus pagal jų fizines savybes ir būdingus kilmės požymius arba teikiamas paslaugas pagal jų pobūdį. Šis kriterijus aprėpia, pavyzdžiui, naudojamos žaliavos rūšį, naudojamą gamybos procesą, prekių paskirtį ir kt. Nors šis kriterijus dažnai yra toks pat kaip ir kriterijus, naudojamas ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuose, tačiau CPC yra produktų klasifikatorius, nepriklausomas nuo veiklos rūšių klasifikatoriaus. Dėl tos priežasties CPC kodavimo sistema yra nepriklausoma nuo ISIC klasifikatoriaus. Pavyzdžiui, nors ir mėsa, ir kailiai yra skerdyklų veiklos rezultatas (ISIC 1010 klasė „Mėsos perdirbimas ir konservavimas“), jie priskirti skirtingoms CPC sekcijoms. Todėl CPC kodavimo sistema nepriklausoma nuo ISIC.

117. Tačiau, nepaisant tokio požiūrio, CPC klasifikatoriuje taip pat atsižvelgiama į ekonominės kilmės

kriterijų. Pagal šį kriterijų (ES naudojamą NACE ir CPA), produktų klasifikatoriaus vienoje kategorijoje grupuojamos prekės arba paslaugos, kurios yra tik vienos ekonominės veiklos rūšies rezultatas. Tokiu būdu buvo siekiama išskirti kategorijas žemiausiu CPC lygmeniu, kad kiek galima daugiau produktų šiame lygmenyje būtų galima priskirti vienai ISIC kategorijai: CPC leidinyje pateiktos CPC poklasių ir ISIC klasių sąsajų lentelės. Tačiau kilmės kriterijaus taikymas ne visada pasiteisina, net naudojant žemiausius HS lygmenis.

118. Atnaujintą CPC 2 versiją JT Statistikos komisija patvirtino 2006 m. kovo mėnesį.

119. SITC laikomasi tradicinės tvarkos, kur pagrindinis dėmesys skiriamas naudojamoms medžiagoms, gamybos stadijai ir galutiniam naudojimui.

120. BEC¹⁰ yra sukurtas kaip priemonė konvertuoti SITC pagrindu paskaičiuotus duomenis į reikšmingus junginius, skirtus ekonominei analizei, grįstus NSS skirtumais tarp kapitalinių prekių, tarpinių prekių ir trumpalaikių / ilgalaikių vartojimo prekių. Čia nėra tiesioginio ISIC ir BEC ryšio, nes SITS kategorijos pertvarkytos į 19 BEC kategorijų. BEC buvo peržiūrėtas 1986 m. SITC 3 red. pagrindu, ir BEC kategorijų apibrėžimai, atsižvelgiant į HS pakategorės, vėliau buvo pakeisti, siekiant atspindėti 2002 ir 2006 m. atliktus HS pakeitimus.

NACE ryšys su ISIC

121. NACE yra išvestinis ISIC klasifikatorius: NACE visų lygių kategorijos yra išskiriamos kaip tapačios ISIC kategorijoms arba jas sudaro tam tikrų ISIC kategorijų rinkiniai. ISIC 4 red. pirmasis ir antrasis lygmenys (sekcijos ir skyriai) atitinka NACE 2 red. sekcijas ir skyrius. ISIC 4 red. trečiasis ir ketvirtasis lygmenys (grupės ir klasės) NACE 2 red. yra išskaidyti pagal Europos poreikius. Tačiau NACE 2 red. grupės ir klases visada galima sujungti į ISIC 4 red. grupes ir klases, kurių pagrindu jos sudarytos. Tolesnio NACE 2 red. išskaidymo, palyginamo su ISIC 4 red., tikslas yra sukurti klasifikatorių, kuris būtų geriau pritaikytas Europos ekonomikos struktūrai.

122. Be to, ISIC ir NACE naudojamos kodavimo sistemos yra kiek įmanoma vienodos: kad būtų paprasta atskirti dvi sistemas, NACE tarp dviejų pirmųjų skaičių (skyriaus lygmens) ir dviejų paskutinių skaičių (grupių ir klasių) dedamas taškas. Kadangi keletas ISIC 4 red. grupių ir klasių suskaidytos į NACE grupes ir klases neįvedant papildomų hierarchinių lygmenų, kai kurie ISIC kodai skiriasi nuo atitinkamų NACE kodų. Todėl veiklos rūšis grupės arba klasės lygmeniu NACE 2 red. gali turėti skaitmeninį kodą, kuris skiriasi nuo ISIC 4 red. kodo.

NACE ryšys su kitais tarptautiniais klasifikatoriais

123. Yra kitų Jungtinių Tautų Organizacijos arba kitų tarpvyriausybinių institucijų parengtų klasifikatorių, turinčių tam tikrą ryšį su ISIC arba kuriuose apibrėžiant jų taikymo sritį ar kategorijas naudojamos ISIC dalys. Dėl to jie yra susiję ir su NACE.

124. Šie klasifikatoriai buvo sukurti statistiniams duomenims apie profesijas, užimtumą, išlaidas, švietimą, turizmą ir aplinką rinkti. Svarbiausieji jų išvardyti toliau. Besidomintis skaitytojas gali rasti išsamią informaciją JT statistikos tarnybos tinklalapyje

http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/class_default.asp

- Valdymo funkcijų klasifikatorius (COFOG);
- Tarptautinis standartizuotas švietimo klasifikatorius (ISCED)¹¹;
- Tarptautinis standartizuotas profesijų klasifikatorius (ISCO)¹²;
- Bandomosios turizmo sąskaitos (TSA)¹³;
- Informacijos ir telekomunikacijų technologijų sektoriaus klasifikatorius (ICT)¹⁴;
- Turinio ir žiniasklaidos sektoriaus apibrėžimas.

4.2. Ryšys su ES klasifikatoriais

Produktų pagal veiklos rūšį klasifikatorius

125. CPA¹⁵ yra europinė CPC versija, todėl jam priskirtos esminės funkcijos nesiskiria nuo CPC funkcijų. ES konkrečių statistikos sričių klasifikatoriai susieti su CPA, jei tyrimuose pats CPA nenaudojamas, tarp jų yra nustatytas ryšys. Nors CPA yra europinė CPC versija, jis skiriasi nuo pastarojo ne tik tuo, kad yra detalesnis bet ir dėl struktūros

¹⁰ *Makroekonomikos kategorijų klasifikatorius: apibrėžta pagal SITC, 3 red.*, statistikos dokumentai, Nr. 53/3 red. ir pakeitimas (Jungtinių Tautų Organizacijos leidinys, Nr. E.86.XVII.4 ir 1 pakeitimas).

¹¹ Tarptautinis standartizuotas švietimo klasifikatorius (ISCED 1997 m.) (Paryžius, UNESCO, 1997 m. lapkričio mėnuo).

¹² Tarptautinis standartizuotas profesijų klasifikatorius (ISCO-1988) (Ženeva, TDO, 1988 m.).

¹³ Europos Bendrijų Komisija, Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija, Jungtinių Tautų Organizacija ir Pasaulio turizmo organizacija, *Bandomosios turizmo sąskaitos: rekomenduojama metodinė struktūra*, statistiniai dokumentai, Nr. 80 (Jungtinių Tautų Organizacijos leidinys, Nr. E.01.XVII.9).

¹⁴ www.oecd.org

¹⁵ 1993 m. spalio 29 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 3696/93 dėl statistinio Europos ekonominės bendrijos produktų pagal veiklos rūšį klasifikatoriaus (CPA), OL L 342, 1993 m. gruodžio 31 d.

pokyčių. ES jam rengti pasirinko ekonominės kilmės kriterijų, remiantis NACE struktūra. Todėl CPA struktūra iki keturių ženklų (klasių) lygmens atitinka NACE struktūrą. Apskritai CPC poklasiai yra pertvarkyti pagal ekonominės kilmės kriterijų. CPA ir NACE 2 red. ryšys akivaizdus CPA kodų požiūriu: visuose CPA lygmenyse kodavimas pirmaisiais keturiais kodo ženklais yra tapatus kodavimui pagal NACE 2 red., išskyrus tik kelias išimtis. Kaip praktinio kasdienio statistinio darbo priemonė CPA, kaip ir kiti produktų klasifikatoriai, gali būti naudojamas apibrėžiant individualių veiklos rūšių rezultatų (produktų) charakteristikas. Tačiau reikia pažymėti, kad tam tikrais atvejais veiklos rūšies ir produkto ryšys yra sąlyginis: taip yra, kai tie patys produktai, naudojant skirtingus gamybos procesus, yra skirtingų veiklos rūšių rezultatas. Nacionalinės CPA vversijos rengiamos taip pat, kaip ir nacionalinės NACE 2 red. versijos.

Kombinuotoji nomenklatūra

126. CN¹⁶, Kombinuotoji nomenklatūra, yra ES vidaus tikslais užsienio prekybos muitų tarifams ir užsienio prekybos statistikai rengti naudojamas klasifikatorius, kuriame detalumo laipsnis yra aukštesnis negu HS. CN buvo įdiegta 1988 m. CN kategorijos žymimos aštuonženkliais skaitmeniniais kodais. CN peržiūrima kasmet ir, kaip ir Tarybos reglamentas, yra privaloma valstybėms narėms.

PRODCOM

127. „PRODCOM“¹⁷ yra ES gavybos ir apdirbamosios gamybos (išskyrus paslaugas kitokias nei „pramoninės paslaugos“) statistikos sistemos santrumpa. Produktų klasifikatorių (PRODCOM sąrašas), kuriuo remiantis rengiama gamybos statistika, kasmet sudaro PRODCOM komitetas. PRODCOM sąrašo kategorijos yra kildinamos iš CN, bet toliau jų kodai yra išskaidyti pagal CPA kodus. PRODCOM kategorijoms koduoti naudojami aštuonženkliai skaitmeniniai kodai, kurių pirmieji šeši ženklai yra tapatūs atitinkamiems CPA kodams. Todėl PRODCOM sąrašas yra ir susietas, ir tuo pačiu atitinkantis CPA. Ryšys su CPA pabrėžia ryšį su NACE ir leidžia identifikuoti įmones, gaminančias produkciją, o ryšys su CN leidžia gamybos statistiką lyginti su užsienio prekybos statistika.

Pagrindinės pramonės grupės

128. MIG¹⁸ yra Europos pagrindinių pramonės grupių klasifikatoriaus, pagal kurį pramonės šakos grupuojamos produktų paklausos pagrindu, santrumpa: gamybos priemonės, tarpiniai produktai, ilgalaikio vartojimo prekės, trumpalaikio vartojimo prekės ir energija. MIG naudojamas keliems rodikliams: tarp jų, pramoninės gamybos indeksas (išreiškiamas pridėtine verte ir grindžiamas veiklos rūšies vieneto (KAU) principu) ir gamintojų kainų indeksas.

Mokėjimų balansas: tiesioginių užsienio investicijų statistikos klasifikatorius

129. Mokėjimų balanse¹⁹ naudojami NACE kategorijų junginiai duomenims apie tiesiogines užsienio investicijas (FDI) pateikti: veiklos rūšių suskirstymo lygiai dažniausiai yra išreikšti pagal NACE skyrius.

4.3. Ryšys su kitais daugianacionaliniais klasifikatoriais

NAICS

130. NAICS yra Šiaurės Amerikos pramonės klasifikavimo sistema. NAICS buvo sukurta praeito amžiaus paskutinio dešimtmečio viduryje, turint tikslą Kanadai, Meksikai ir Jungtinėms Amerikos Valstijoms parengti bendrus gamybos šakų apibrėžimus, leidžiančius palengvinti šių trijų Šiaurės Amerikos šalių gamybos ekonominę analizę. NAICS parengta remiantis į gamybą orientuota koncepcine struktūra, joje klasifikuojami gamybos vienetai, o ne veiklos rūšys. Dėl to ISIC ir NAICS struktūros skiriasi. Tačiau, siekiant užtikrinti duomenų palyginamumą, pagal NAICS rengiama statistinė informacija gali būti agreguojama iki dviejų ženklų ISIC 4 red. / NACE 2 red. skyrių lygmens. Daugeliu atvejų labiau detalūs ryšiai yra galimi. NAICS ir ISIC atitiktis detaliau aprašyta NAICS interneto tinklalapyje (JAV: <http://www.census.gov/naics>, Kanada: <http://www.statcan.ca/>).

¹⁶ Kombinuotoji nomenklatūra – detaliau išskaidyta Suderinta sistema

(http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_duties/tariff_aspects/combined_nomenclature/index_en.htm).

¹⁷ [http://europa.eu.int/eur-](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Result.do?arg0=prodcom&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search)

[lex/Result.do?arg0=prodcom&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/Result.do?arg0=prodcom&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search).

¹⁸ Komisijos reglamentas (EB) 86/2001

http://eur-lex.europa.eu/pri/en/oj/dat/2001/l_086/l_08620010327en00110014.pdf

¹⁹ <http://europa.eu.int/eurlex/>

[lex/Result.do?arg0=184%2F2005&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search](http://europa.eu.int/eurlex/lex/Result.do?arg0=184%2F2005&arg1=&arg2=&titre=titre&chlang=en&RechType=RECH_mot&idRoot=2&refinecode=LEG*T1%3DV111%3BT2%3DV1%3BT3%3DV1&Submit=Search)

ANZSIC

131. Australijos ir Naujosios Zelandijos standartinis pramonės klasifikatorius (ANZSIC) buvo sukurtas abiejų šalių pramonės statistikai rengti ir ją analizuoti. Rengiant ANZSIC didelis dėmesys buvo skirtas klasifikatoriui derinti su tarptautiniais standartais. ISIC 3 red. buvo naudojamas kaip tarptautinis rekomendacinio pobūdžio standartas. Išsamius ANZSIC ir ISIC atitikties aprašymus galima rasti ABS tinklalapyje <http://www.statistics.gov.au/>. ANZSIC daug artimesnis ISIC / NACE nei NAICS, nes jo struktūra daugeliu atvejų atitinka ISIC struktūrą, o skyrių ir žemesnių lygmenų kategorijas galima jungti į ISIC dviženklį lygmens kategorijas. Todėl duomenis pagal ANZSIC galima konvertuoti į ISIC / NACE gana žemu klasifikatoriaus lygmeniu.

Kiti klasifikatoriai

132. Be Europos Sąjungos šalių narių, dar Norvegija ir Šveicarija yra pasirinkusios naudoti pagal NACE parengtas nacionalines versijas. Be to, apie 10 šalių, nepriklausančių ES, ir šalys kandidatės, tokios kaip Kroatija ir Turkija, naudoja NACE savo nacionalinėms klasifikatorių versijoms rengti. Daugiau nei 150 pasaulio šalių naudoja ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius, grindžiamus NACE arba ISIC struktūra.

4.4 Agreguotos nacionalinių sąskaitų struktūros

133. Nacionalinių sąskaitų specialistai nustatė poreikį sukurti du standartinius ISIC / NACE kategorijų junginius, skirtus daugelio šalių nacionalinių sąskaitų duomenims skelbti. Pirmasis, vadinamas „*aukščiausio lygmens junginys*“, jungia ISIC / NACE sekcijas į 10/11 kategorijų; antrasis, vadinamas „*tarpinis junginys*“, jungia skyrius ir sudarytas iš 38 kategorijų. Dvi agreguotos struktūros nėra sudėtinė ISIC / NACE dalis, bet yra visiškai integruotos į jų hierarchinę struktūrą (aukščiausio lygmens junginys, sekcijos, tarpinis junginys, skyriai, grupės ir klasės).

134. Toliau esančioje lentelėje pateiktas „*aukščiausio lygmens SNA / ISIC junginys A*10/11*“.

	ISIC 4 red. / NACE 2 red. sekcijos	Aprašymas
1	A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė
2	B, C, D ir E	Apdirbamoji gamyba, kasyba ir karjerų eksploatavimas bei kita pramonė
2a	C	<i>Iš kurių: apdirbamoji gamyba</i>
3	F	Statyba
4	G, H ir I	Didmeninė ir mažmeninė prekyba, transportas ir saugojimas, apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla
5	J	Informacija ir ryšiai
6	K	Finansinė ir draudimo veikla
7	L	Nekilnojamojo turto operacijos*
8	M ir N	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla, administracinė ir aptarnavimo veikla
9	O, P ir Q	Viešasis valdymas ir gynyba, švietimas, žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
10	R, S, T ir U	Kitos paslaugos

**Įeina priskaičiuoti nuomos mokesčiai už savininkų naudojamą būstą*

Toliau lentelėje pateiktas „*tarpinis SNA / ISIC junginys A*38*“.

	A*38 kodas	ISIC 4 red. / NACE 2 red.	Skyriai
1	A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	01–03
2	B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	05–09
3	CA	Maisto, gėrimų ir tabako gamyba	10–12
4	CB	Tekstilės gaminių, drabužių, odos ir susijusių gaminių gamyba	13–15
5	CC	Medienos ir popieriaus gaminių gamyba ir spausdinimas	16–18
6	CD	Kokso ir rafinuotų naftos produktų gamyba	19
7	CE	Chemikalų ir chemijos produktų gamyba	20
8	CF	Farmacinių preparatų, medicininių chemikalų ir botanikos gaminių gamyba	21

9	CG	Guminių ir plastikinių gaminių ir kitų nemetalinių mineralinių produktų gamyba	22 + 23
10	CH	Pagrindinių metalų ir metalo gaminių, išskyrus mašinas ir įrenginius, gamyba	24 + 25
11	CI	Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba	26
12	CJ	Elektros įrangos gamyba	27
13	CK	Niekur kitur nepriskirtų mašinų ir įrangos gamyba	28
14	CL	Transporto priemonių ir įrangos gamyba	29 + 30
15	CM	Kita apdirbamoji gamyba, mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas	31–33
16	D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	35
17	E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas	36–39
18	F	Statyba	41–43
19	G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas	45–47
20	H	Transportas ir saugojimas	49–53
21	I	Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla	55 + 56
22	JA	Leidybinė veikla, garso ir vaizdo programų rengimas ir transliavimas	58–60
23	JB	Telekomunikacijos	61
24	JC	IT ir kitų informacinių paslaugų veikla	62 + 63
25	K	Finansinė ir draudimo veikla	64–66
26	L	Nekilnojamojo turto operacijos*	68
27	MA	Teisinė, apskaitos, valdymo, architektūrinė, inžinerijos, techninio tikrinimo ir analizės veikla	69–71
28	MB	Moksliniai tyrimai ir taikomoji veikla	72
29	MC	Kita profesinė, mokslinė ir techninė veikla	73–75
30	N	Administracinė ir aptarnavimo veikla	77–82
31	O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	84
32	P	Švietimas	85
3	QA	Žmonių sveikatos priežiūros veikla	86
34	QB	Stacionarinė globos ir socialinio darbo veikla	87 + 88
35	R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	90–93
36	S	Kita aptarnavimo veikla	94–96
37	T**	Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu	97 + 98*
38	U**	Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla	99*

*Įeina priskaičiuoti nuomos mokesčiai už savininkų naudojamą būstą.

**Visa U sekcija ir T sekcijos dalis (98 skyrius) neįeina į nacionalinių sąskaitų gamybos ribas ir bus tuščios pateikiant nacionalinių sąskaitų duomenis, bet jie įtraukiami siekiant komplektiškumo.

5 SKYRIUS. NACE 1.1 red. ir NACE 2 red. skirtumai

135. Nors kai kurios NACE naudojimo taisyklės pasikeitė ir buvo peržiūrėti klasifikatoriaus struktūros bei aiškinamųjų pastabų formulavimo kriterijai, bendrosios NACE charakteristikos liko tos pačios.

136. Aukščiausiu klasifikatoriaus lygmeniu įtraukti nauji sprendimai ir sukurtos naujos kategorijos, atspindinčios įvairias gamybos formas ir atsirandančias naujas pramonės šakas. Kartu stengtasi išlaikyti klasifikatoriaus struktūrą visose srityse, kurios aiškiai nereikalauja pakeitimų dėl naujų sprendimų.

137. Klasifikatorius dabar yra daugiau išskaidytas (nuo 514 iki 615 klasių). Kalbant apie paslaugų veiklos rūšis, elementų padidėjimas yra akivaizdus visais lygmenimis, įskaitant aukščiausią, o kitų veiklos rūšių, pavyzdžiui, žemės ūkis, labiau išskaidytos tapo žemesnio lygmens klasifikatoriaus kategorijos.

5.1. Struktūros pakeitimai

138. NACE 1.1 red. sudarė 17 sekcijų ir 62 skyriai; NACE 2 red. yra 21 sekcija ir 88 skyriai. Aukščiausiu NACE lygmeniu kai kurias sekcijas galima lengvai palyginti su ankstesne klasifikatoriaus redakcija. Tačiau įvedus kai kurias naujas darinius sekcijų lygmeniu, pavyzdžiui, informacijos sekciją arba veiklos rūšių junginį, susijusį su aplinka, nėra galimybės lengvai palyginti NACE 2 red. su ankstesne NACE 1.1 red.

139. Toliau esančioje lentelėje pateikta bendra NACE 1.1 red. ir NACE 2 red. sekcijų atitiktis. Prašome atkreipti dėmesį, kad šioje lentelėje pateikta sekcijų atitiktis viena su viena, norint pateikti visapusišką vaizdą, būtina sudaryti detalesnę atitikčių lentelę.

NACE 1.1 red.		NACE 2 red.	
Sekcija	Aprašymas	Sekcija	Aprašymas
A	Žemės ūkis, medžioklė ir miškininkystė	A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė
B	Žuvininkystė		
C	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas
D	Apdirbamoji gamyba	C	Apdirbamoji gamyba
E	Elektros, dujų ir vandens tiekimas	D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas
		E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas
F	Statyba	F	Statyba
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba: variklinių transporto priemonių, motociklų ir asmeninių bei namų ūkio reikmenų remontas	G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas
H	Viešbučiai ir restoranai	I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla
I	Transportas, saugojimas ir ryšiai	H	Transportas ir saugojimas
		J	Informacija ir ryšiai
J	Finansinis tarpininkavimas	K	Finansinė ir draudimo veikla
K	Nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo veikla	L	Nekilnojamojo turto operacijos
		M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla
		N	Administracinė ir aptarnavimo veikla
L	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas
M	Švietimas	P	Švietimas
N	Sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas
O	Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla	R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla
		S	Kita aptarnavimo veikla
P	Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla ir namų ūkių veikla, susijusi su nediferencijuojamų gaminių gamyba	T	Namų ūkių, samdančių darbininkus, veikla; namų ūkių veikla, susijusi su savoms reikmėms tenkinti skirtų nediferencijuojamų gaminių gamyba ir paslaugų teikimu
Q	Ekstrateritorinės organizacijos ir įstaigos	U	Ekstrateritorinių organizacijų ir įstaigų veikla

Toliau pateiktoje lentelėje parodyti NACE 1.1 red. ir NACE 2 red. skirtumai skaičiais:

	NACE 1.1 red.	NACE 2 red.	Skirtumas
Sekcijos	17	21	+4
Skyriai	62	88	+26
Grupės	224	272	+48
Klasės	514	615	+101
Apdirbamosios gamybos sekcija			
Sekcijos	1	1	+/-0
Skyriai	23	24	+1
Grupės	103	95	-8
Klasės	242	230	-12
Kitos sekcijos			
Sekcijos	16	20	+4
Skyriai	39	64	+25
Grupės	121	177	+56
Klasės	272	385	+113

141. Norint suprasti pakeitimų poveikį oficialiajai statistikai dėl NACE 2 red. įgyvendinimo, būtų naudinga išskirti tokius atitikties tipus lyginant NACE 1.1 red. ir NACE 2 red.:

- 1 su 1 ryšys (196 NACE 1.1 red. klasės tiksliai atitinka NACE 2 red. klases ir priešingai);
- n su 1 ryšys (87 klasės, kuriose dvi ar daugiau NACE 1.1 red. klasių atitinka vieną NACE 2 red. klasę);
- 1 su m ryšys (17 klasių, kuriose viena NACE 1.1 red. klasė išskaidyta į dvi ar daugiau NACE 2 red. klases);
- n su m ryšys (214 klasių, kuriose dvi ar daugiau NACE 1.1 red. klasių atitinka dvi ar daugiau NACE 2 red. klasių).

Gamybos vienetams, klasifikuojamiems klasėse, susijusiose su 1 su 1 ar n su 1 ryšiais, verslo registruose gali būti automatiškai perkoduotos veiklos rūšys pagal NACE 2 red. Ši nuostata pagal NACE nacionalines versijas turėtų būti taikoma visose šalyse.

142. Svarbių NACE 1.1 red. ir NACE 2 red. skirtumų yra per daug, kad juos visus būtų galima išvardyti šiame dokumente. Vis dėlto toliau minimi svarbiausieji.

143. NACE 1.1 red. žemės ūkio ir žuvininkystės sekcijos buvo sujungtos. Tačiau labai padidėjo šios naujosios A sekcijos (Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė) detalumo lygis. Tai susiję su nuolat gaunamais prašymais padidinti ISIC detalumo lygį, daugiausia dėl to, kad žemės ūkis yra svarbi daugelio besivystančių šalių ekonomikos struktūros dalis.

144. Buvo sukurti nauji apdirbamosios gamybos skyriai, atspindintys naujas svarbias pramonės šakas ar senas šakas, kurių ekonominė ar socialinė svarba išaugo, pavyzdžiui, 21 skyrius (Pagrindinių vaistų pramonės gaminių ir farmacinių preparatų gamyba) ir 26 skyrius (Kompiuterinių, elektroninių ir optinių gaminių gamyba). Pastarojo klasifikavimo sritis platesnė nei NACE 1.1 red. 30 skyriaus (Ištaigos įrangos ir kompiuterių gamyba), todėl tampa geresne priemone aukštųjų technologijų veiklos srities statistikai rengti. Kiti nauji skyriai, pavyzdžiui, 11 skyrius (Gėrimų gamyba) ir 31 skyrius (Baldų gamyba), gauti išskaidžius ankstesnius skyrius ir atskiras jų grupių lygmens komponentes perkėlus į skyrių lygmenį.

145. Dauguma likusių C sekcijos (Apdirbamoji gamyba) skyrių yra nepakitę, išskyrus NACE 1.1 red. 22 skyrių (Leidyba, spausdinimas ir įrašytų laikmenų tiražavimas) ir 37 skyrių (Antrinis perdirbimas), iš kurių didelės dalys buvo perkeltos į kitas sekcijas (žr. toliau).

146. Mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas, kurie anksčiau buvo priskirti prie atitinkamos įrangos gamybos, dabar pateikiami atskirai 33 skyriuje (Mašinų ir įrangos remontas ir įrengimas). Dabar visos specializuotos remonto veiklos rūšys NACE klasifikuojamos atskirai, nors remontui atskiros aukščiausio lygmens kategorijos nėra sukurtos.

147. Sukurta nauja E sekcija (Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas), į kurią įtrauktas NACE 1.1 red. 90 skyrius „Sanitarinių sąlygų užtikrinimo veikla“, NACE 1.1 red. 41 skyrius „Vandens rinkimo, valymo ir paskirstymo veikla“ bei didžiąja dalimi NACE 1.1 red. 37 skyriui priskirtina medžiagų atgavimo veikla. Šioje sekcijoje dabar sugrupuotos visuotinės svarbos paslaugų veiklos rūšys, bet joje taip pat atsižvelgiama į dabartinę šių veiklos rūšių organizaciją daugelyje šalių. Šių veiklos rūšių detalumo lygis žymiai padidėjo.

148. NACE 2 red. įvesta „Specializuotos statybų veiklos“ (taip pat žinomos, kaip „Specializuoti darbai“) koncepcija, pakeičianti ankstesnio klasifikatoriaus skyrių struktūrą, kuri daugiausia buvo grindžiama statybų proceso etapais.

149. Namų ūkio reikmenų taisymas iškeltas iš G sekcijos (Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių

transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas). Tačiau palyginamumo ir tęstinumo sumetimais dėl transporto priemonių ir motociklų prekybos ir remonto veiklos, klasifikuojamos NACE 2 red. 45 skyriuje (kuris atitinka NACE 1.1 red. 50 skyrių), buvo padaryta išimtis.

150. I sekcijos (Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų veikla) detalumas padidintas, siekiant atspindėti skirtingą vykdomų veiklos rūšių pobūdį ir specializaciją.

151. Sukurta nauja J sekcija (Informacija ir ryšiai), kurioje sujungiamos informacijos ir kultūros produktų gamybos ir platinimo veiklos rūšys, šių produktų perdavimo arba platinimo priemonių suteikimas, taip pat duomenų arba ryšių, informacinių technologijų veiklos rūšys bei duomenų apdorojimo ir kita informacinių paslaugų veikla. Pagrindiniai šios sekcijos komponentai yra leidybinė veikla, įskaitant programinės įrangos leidybą (58 skyrius), kino filmų ir garso įrašų leidybos veikla (59 skyrius), radijo ir televizijos programų rengimas ir transliavimas (60 skyrius), telekomunikacijų veikla (61 skyrius) ir informacinių technologijų veikla (62 skyrius) bei kita informacinių paslaugų veikla (63 skyrius). Šios veiklos rūšys buvo įtrauktos į NACE 1.1 red. D sekciją (Apdirbamoji gamyba), I sekciją (Transportas, sandėliavimas ir ryšiai), K sekciją (Nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla) ir O sekciją (Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla), todėl tai turi didelę įtaką palyginamumui su ankstesne NACE versija. Tačiau toks naujas informacinių ir komunikacinių veiklos rūšių išdėstymas užtikrina nuoseklesnę požiūrį nei ankstesnėje NACE versijoje, grindžiamoje vykdomų veiklos rūšių charakteristikomis.

152. Į K sekciją (Finansinė ir draudimo veikla) įtrauktos dvi klasės, kurios išeina už tradicinių NACE ribų aprėpiant ekonominę gamybą, pavadintos 64.20 klasė (Kontroliuojančiųjų bendrovių veikla) ir 64.30 klasė (Trestų, fondų ir panašių finansinių institucijų veikla).

153. NACE 1.1 red. nekilnojamojo turto, nuomos ir verslo veiklos rūšių sekcija suskirstyta į tris NACE 2 red. sekcijas. Dėl veiklos rūšių apimties ir svarbos nacionalinių sąskaitų sistemoje operacijoms su nekilnojamuoju turtu dabar skirta atskira L sekcija. Likusios veiklos rūšys sugrupuotos į M sekciją (Profesinė, mokslinė ir techninė veikla), aprėpiančią veiklos rūšis, kurios reikalauja aukštos kvalifikacijos ir specializuotas žinias bei įgūdžius daro prienamus vartotojams, ir į N sekciją (Administracinė ir aptarnavimo veikla), aprėpiančią veiklos rūšis, kurios palaiko bendrąją verslo veiklą ir kur neakcentuojamas specializuotų žinių perdavimas. Kompiuteriai ir su jais susijusi veikla (NACE 1.1 red. 72 skyrius) nebėra šios sekcijos dalis. Kompiuterių taisymo veiklos rūšys sugrupuotos kartu su namų ūkio reikmenų taisymu S sekcijoje, o programinės įrangos leidyba ir IT veikla sugrupuotos naujoje J sekcijoje.

154. Švietimo veiklos ribos (P sekcija) buvo aiškiai išplėstos, įtraukiant specializuotas sporto, kultūros ir kito švietimo veiklos rūšis bei švietimui būdingų paslaugų veikla.

155. Q sekcija (Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas) tapo detalesnė: vietoj vieno ankstesnio NACE 1.1 red. skyriaus sukurti trys skyriai. Be to, siekiant parengti geresnę priemonę šiai svarbiai ekonomikos sričiai vertinti, jos aprėptis buvo susiaurinta įtraukiant tik „žmonių sveikatos“ veiklą. Tam tikslui veterinarinė veikla iš šios sekcijos buvo perkelta į M sekciją (Profesinė, mokslinė ir techninė veikla) kaip atskiras skyrius.

156. Svarbūs NACE 1.1 red. O sekcijos (Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla) komponentai buvo perkelti į NACE 2 red. E sekciją (Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas) ir J sekciją (Informacija ir ryšiai), kaip aprašyta anksčiau. Likusios veiklos rūšys pergrupuotos į dvi naujas sekcijas – R sekciją (Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla) ir S sekciją (Kita aptarnavimo veikla). Todėl veiklos rūšys, tokios kaip kūrybinis menas, bibliotekų veikla ir lošimo veikla, buvo perkeltos į skyrių lygmenį. Į šią naują S sekciją dabar įtraukta ir kompiuterių bei asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymo veikla.

5.2. Ryšių lentelės

157. Ryšių lentelės yra svarbi statistinių duomenų, surinktų ir pateiktų naudojant skirtingus klasifikatorius, palyginimo priemonė. Jos yra būtinos, kai klasifikatorius keičiamas laiko aspektu arba kai dėl skirtingos struktūros klasifikatoriai negali būti glaudžiai susieti. Klasifikatoriaus skirtingų versijų ryšių lentelės naudojamos tiksliai pakeitimams, atliktiems peržiūros metu, aprašyti.

158. Kadangi NACE naudojamas daugelio sričių statistikai rinkti ir teikti, dabartinei ir ankstesnei NACE versijoms palyginti ryšių lentelės yra būtinos. Išsami detali NACE 2 red. ir NACE 1.1 red. kodų atitiktis ir atvirkščiai pateikta elektroniniu formatu, bet į šį leidinį neįtraukta.

159. Rengiant NACE 2 red. ir tuo pačiu laiku CPA 2008 buvo sukurtos stiprios šių dviejų klasifikatorių sąsajos. Apibrėžiant (kur įmanoma) CPA gaminius CN terminais, buvo sudaryta detali CN, CPC, ISIC ir NACE klasifikatorių ryšių lentelė.

160. Visas ryšių lenteles tik elektroniniu formatu galima rasti RAMON metaduomenų serveryje (http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/index.cfm?TargetUrl=DSP_PUB_WELC) arba Jungtinių Tautų statistikos tarnybos tinklalapyje (<http://unstats.un.org/unsd/class>).

6 SKYRIUS. EVRK 2 red. – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius - lietuviškoji NACE 2 red. versija

161. EVRK 2 red. yra Lietuvos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius. Jis parengtas pagal Statistinį Europos Bendrijos ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (NACE 2-oji red.), kuris Europos Sąjungos šalyse Europos Parlamento ir Tarybos sprendimu įteisintas nuo 2008m. pradžios. Europos Parlamento ir Tarybos 2006 m. gruodžio 20 d. reglamentu (EB) Nr. 1893/2006 nustatomas NACE 2-osios red. vartojimas Europos Sąjungos šalyse. Šio reglamento

4 - amame straipsnyje pateikti nacionalinių versijų rengimo reikalavimai, į kuriuos buvo atsižvelgta rengiant EVRK 2 red.

162. EVRK sudarytas iš penkių lygmenų. Keturi lygmenys visiškai atitinka NACE 2-osios redakcijos struktūrą. Penktasis EVRK lygmuo sudarytas išsamiau skaidant NACE 2-osios red. klases, t. y. žemiausiąjį jo lygmenį. EVRK kodas yra šešių ženklų, iš kurių penktasis ir šeštasis skaitmenys skirti poklasio kodui sudaryti.

163. Skaidant ketvirtąjį NACE 2 red. lygmenį, padidėjo EVRK 2 red. elementų skaičius:

NACE 2 red.	EVRK 2 red.
21 sekcija	21 sekcija
88 skyrių	88 skyrių
272 grupės	272 grupės
615 klasės	615 klasės
	255 poklasiai

164. EVRK kodas sudarytas iš dviejų dalių. Pirmoji - alfabetinė vienaženklė sekcijų dalis ir antroji - skaitmeninė šešių ženklų dalis. Alfabetinė dalis ir pirmieji keturi skaitmeniniai ženklai atitinka NACE 2 red. kodo lygius, kiti du – EVRK poklasius. Šeštasis poklasio ženklas – rezervinis, visur lygus 0. EVRK 2 red. kodai atitinkantys NACE 2 red. klasių kodus, t.y. kodai, kurie buvo neišskaidyti į poklasius, iki 6 ženklų papildomi dviem nuliais.

165. EVRK 2 red. klasifikatoriui būdingos visos NACE 2-osios red. klasifikavimo taisyklės, kurios nagrinėjamos aukščiau pateiktose įvadinėse taisyklėse. Į šias taisykles būtina atsižvelgti klasifikuojant veiklos rūšis, priskiriant ūkio subjektams veiklos rūšių kodus pagal EVRK 2 red.

1 PRIEDAS. Glosarijus

Šiame glosarijuje teikiami išsamesni terminų, vartojamų NACE 2 red. įvade ir aiškinamosiose pastabose, aprašymai. Buvo skirta daug dėmesio, kad šie aprašymai atitiktų terminų, anksčiau vartotų tekste, apibrėžimus, tačiau šiems aprašymams nekeliama reikalavimai, kad jie būtų unikalūs ir vieninteliai apibrėžiant šių žodžių reikšmes. Šio žodyno tikslas – NACE 2 red. vartotojams padėti teisingai jį interpretuoti.

Šalutinis produktas. Išskirtinis šalutinis produktas (*exclusive by-product*) yra produktas, kuris technologiškai susijęs su kitų tos pačios grupės produkcijos rūšių gamyba, tačiau nėra gaminamas jokioje kitoje grupėje (pavyzdžiui, melasa yra susijusi su cukraus gamyba). Išskirtiniai šalutiniai produktai naudojami kaip žaliava kitoms produkcijos rūšims gaminti. Įprastinis šalutinis produktas (*ordinary by-product*) (t. y. šalutinis produktas, kuris nėra priskirtas tik vienai grupei) – produktas, kuris technologiniu požiūriu yra susijęs su kitų produkcijos rūšių gamyba, bet gaminamas keliose grupėse (pavyzdžiui, vandenilis, atsirandantis perdirbant naftą, technologiniu požiūriu tapatus vandeniliui, gaunamam naftos chemijos gamyboje arba anglies koksavimo metu, ir tapatus vandeniliui, gaminamam grupėje, apimančioje kitus pagrindinius chemijos gaminius).

Prekė. Mainams skirtas transportabilus produktas arba gaminys. Jis gali būti serijinės gamybos, unikalus (pavyzdžiui, „Mona Liza“) arba materialioji paslaugų teikimo priemonė (diskelis su ESM programomis). Būtent ši prekės koncepcija vartojama muitinės.

Gamybos priemonės. Gamybos priemonės yra prekės, kitokios negu gamybos sąnaudos ir kuras, naudojamos kitoms prekėms gaminti ir (arba) paslaugoms teikti. Joms priskiriami fabričių ir gamyklų pastatai, mašinos ir įrenginiai, lokomotyvai, sunkvežimiai ir traktoriai. Žemė paprastai nepriskiriama gamybos priemonėms.

Pramoninis procesas. Pavidalo pakeitimo (fizikinio, cheminio, rankinio ir kt.) procesas, naudojamas naujiems gaminiams (vartojimo prekėms, tarpiniams produktams arba gamybos priemonėms) gaminti, vartotoms prekėms perdirbti arba teikti paslaugas pramonei, klasifikuojamai sekcijose B (Kasyba), C (Apdirbamoji gamyba, D (Elektros, dujų ir vandens gamyba ir paskirstymas) E (Vandens tiekimas, nuotekų valymas, atliekų tvarkymas ir regeneravimas) ir F (Statyba).

Buitinės arba namų ūkio mašinos. Mašinos ir įranga, iš esmės skirtos naudoti namų ūkiuose, pavyzdžiui, buitinės skalbimo mašinos.

Pramoninės mašinos. Mašinos ir įranga, iš esmės skirtos naudoti ne namų sąlygomis, pavyzdžiui, staklės ir joms skirti įrankiai, skalbyklų skalbimo mašinos.

Apdirbamoji pramonė. Visos veiklos rūšys, klasifikuojamos C sekcijoje. Čia klasifikuojama tiek namudinė, tiek masinė gamyba. Tikslinga pažymėti, kad sunkiųjų įrenginių, mašinų ir įrangos naudojimas nėra būdingas tik C sekcijai.

Produktas. Produktas yra ekonominės veiklos rezultatas. Tai bendroji sąvoka, tinkanti prekėms ir paslaugoms.

Gatavas produktas. Produktas, kurio gamybos procesas užbaigtas.

Pusgaminiis. Iš dalies perdirbtas ar apdirbtas produktas, tinkantis galutiniam vartojimui tik po tolesnio apdirbimo. Jį galima parduoti kitiems gamintojams arba perduoti subrangovams tolesniam apdirbimui. Būdingas pavyzdys – metalo liejiniai, parduodami arba perduodami gataviems produktams kur kitur gaminti.

Gamyba. Gamyba yra veikla, kurios rezultatas yra produktas. Ši sąvoka vartojama visai ekonominių veiklos rūšių sričiai apibrėžti. Ji nėra skirta tik žemės ūkio, kasybos ar pramoninės veiklos sektoriams. Ji vartojama ir paslaugų sektoriuje. Gamybos apibrėžimui gali būti vartojami ir labiau specifiniai terminai: paslaugų teikimas, apdirbimas, perdirbimas ir kt., atsižvelgiant į veiklos sritį. Gamybos apimtis gali būti matuojama įvairiais būdais – tiek natūrine išraiška, tiek ir verte.

Perdirbimas. Perdirbimas – procesas, kurio metu keičiama medžiagų ir žaliavų, pusgaminių bei gatavų gaminių prigimtis, forma ir sudėtis, kai norima gauti naujus produktus arba gaminius.

Apdorojimas. Procesas, atliekamas, be kita ko, siekiant išsaugoti tam tikrus produktus, suteikti jiems tam tikras savybes, apsaugoti juos nuo žalingo poveikio, kuris gali atsirasti juos vartojant. Pavyzdžiui, tai gali būti grūdų, medienos, metalų ir atliekų apdorojimas.

Pridėtinė vertė. Bendroji pridėtinė vertė – bendrosios produkcijos vertė, atėmus žaliavų ir kitų tarpinių sąnaudų kainą.

2 PRIEDAS. Gamybos procesą užsakančių (outsourcing) vienetų klasifikavimo taisyklės ir apibrėžimai

Įvadas

Tiek Jungtinių Tautų Tarptautiniame standartiniame ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriuje (ISIC), tiek NACE klasifikatoriuose vienetai, užsakantys produktų perdirbimo paslaugas kitiems vienetams, buvo traktuojami kiek skirtingai.

NACE 1.1 red. užsakomoji veikla buvo apibrėžta taip:

„Vienetai, parduodantys prekes ir paslaugas savo vardu, bet užsakantys jų gamybą kitiems vienetams. Šie vienetai priskiriami G sekcijai (Didmeninė ir mažmeninė prekyba), išskyrus tuos atvejus, kai jiems priklauso įstatymine teisė į šias prekes arba paslaugas ir jų idėja; tokiais atvejais laikoma, kad jie gamina prekes patys.“

Nors šis apibrėžimas atrodė aiškus, įstatyminės teisės ar idėjos nuosavybės sąvoka ne visada buvo traktuojama vienodai.

Kai kurios valstybės narės, klasifikuodamos vienetus pagal NACE klasifikatorių, neatsižvelgdavo į užsakomąją veiklą, o tos valstybės narės, kurios į šią veiklą atsižvelgdavo, ne visada vadovavosi vienodais kriterijais, todėl statistiniai duomenys nebuvo visiškai palyginami.

Siekiant ištaisyti šį trūkumą, Tarptautinių ekonominių ir socialinių klasifikatorių ekspertų grupės techninio pogrupio narių susitikime, vykusiam 2007 m. balandžio 16–20 d. Niujorke, buvo nutarta, kad pagal ISIC 4 red. vienetai, užsakantys visą perdirbimo procesą kitiems vienetams, turėtų būti priskiriami apdirbamajai gamybai tik tais atvejais, kai jiems priklauso gamybos procese naudojamos žaliavos.

Ši taisyklė buvo įtraukta į NACE 2 red. įvadinės taisyklės, kurios buvo patvirtintos Statistikos programų komiteto (SPK) 62-tajame susitikime, įvykusiame 2007 m. gegužę. Tačiau tame pačiame susitikime SPK paminėjo, kad, siekiant užtikrinti sklandų klasifikatoriaus diegimą, reikėtų rimtai apvarstyti užsakomosios veiklos klasifikavimo taisyklių nuostatas (80–84 punktai).

SPK susirūpinimą visų pirma kėlė apibrėžimų aiškumo ir nedviprasmiškų klasifikavimo taisyklių stygius. Taip pat buvo paminėta, kad reikėtų nustatyti pažangius metodus verslo registrams atnaujinti laiku.

Siekdamas atsakyti į šiuos susirūpinimą keliančius klausimus Eurostatas sukūrė tikslinę darbo grupę, kurią sudarė Vokietijos, Prancūzijos, Lietuvos, Nyderlandų, Austrijos, Lenkijos, Portugalijos ir Jungtinės Karalystės ekspertai; pirmą kartą šioms temoms aptarti jie susitiko 2007 m. rugsėjo 27–28 d.

Šis priedas yra pirmiau minėtos grupės darbo rezultatas; jame pateikti NACE/CPA darbo grupės narių, kuriems po tikslinės darbo grupės susitikimo buvo suteiktos konsultacijos, komentarai. Konsultacijos taip pat buvo suteiktos JT Ekonominės statistikos ir klasifikacijų tarnybai.

Terminologija

Užsakomoji veikla (outsourcing). Sutartinis susitarimas, pagal kurį *rangovas turi* atlikti *užsakovui* tam tikras užduotis, pvz., atlikti tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikti įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas.

Užsakomosios veiklos sąvoka taip pat taikoma, kai *rangovas* yra nesavarankiškas vienetas, o užduotys vykdomos rinkos arba ne rinkos sąlygomis.

Užsakovo ir *rangovo* buveinės gali būti tiek toje pačioje, tiek skirtingose ekonominėse teritorijose. Klasifikuojant vienetus faktiniai jų buveinių adresai reikšmės neturi.

Užsakovas. Vienetas, sudarantis sutartį su kitu vienetu (*rangovu*) tam tikroms užduotims vykdyti, pvz., atlikti tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikti įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas.

Rangovas. Vienetas, sutarties su *užsakovu* pagrindu vykdomas tam tikras užduotis, pvz., atliekantis tam tikras gamybos proceso operacijas arba netgi visą gamybos procesą, teikiantis įdarbinimo ar kitas verslui būdingas paslaugas.

Taip pat vartojama sąvoka *subrangovas*. NACE klasifikatoriuje *rangovo* atliekamos veiklos rūšys yra vadinamos „veiklos rūšimis už atlygį ar pagal sutartį“.

Apdirbamoji gamyba. Medžiagų arba sudedamųjų dalių fizinis arba cheminis pakeitimas, kai gaunami nauji produktai. Medžiagos arba sudedamosios dalys yra žaliavos, kurios gali būti žemdirbystės, gyvulininkystės, miškininkystės, žuvininkystės arba kasybos produktai, taip pat kitų apdirbamosios gamybos veiklos rūšių rezultatai – gaminiai ir pusgaminiai.

Subrangovas. Žr. rangovas.

2. Klasifikavimo taisyklės

Šiose taisyklėse nustatoma, kaip klasifikuoti *užsakovo* ir *rangovo* užsakomąją veiklą, apibrėžtą 1.2 punkte „Terminologija“. Paminėtina, kad šios taisyklės taikytinos tik užsakomosios veiklos atvejais, ir jeigu užsakovai ir rangovai papildomai vykdo kitas veiklos rūšis, paprastai jie klasifikuojami taikant pridedamosios vertės principus, aprašytus 60–79 skirsniuose (*numeracija pagal NACE 2 red. įvadinės taisyklės*), visoms jų vykdomos veiklos rūšims.

Apdirbamosios gamybos proceso dalies užsakomoji veikla

Apdirbamosios gamybos proceso dalį užsakovas paveda atlikti rangovui.

Klasifikavimo taisyklės. Laikoma, kad užsakovas pats vykdo visą gamybos procesą.

Rangovas klasifikuojamas kaip vienetas, savo sąskaita gaminantis tokias pat prekes arba teikiantis tokias pat paslaugas.

Viso apdirbamosios gamybos proceso užsakomoji veikla (i)

Užsakovas, kuriam priklauso pagrindinės žaliavos, sudaro sutartį su kitu vienetu visam apdirbamosios gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam priklauso ir pagrindinės žaliavos (pvz., audiniai ir sagos – drabužiams, mediena ir metalinės dalys – baldams gaminti), ir galutinė produkcija, tačiau gamybos procesui vykdyti yra sudaręs sutartis su rangovais, klasifikuojamas toje C sekcijos (Apdirbamoji gamyba) klasėje, kuriai priskiriamas visas gamybos procesas.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Viso apdirbamosios gamybos proceso užsakomoji veikla (ii)

Užsakovas, kuriam nepriklauso pagrindinės žaliavos, sudaro sutartį su kitu vienetu visam apdirbamosios gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam nepriklauso pagrindinės žaliavos, tačiau yra sudaręs sutartį su kitu vienetu gamybos procesui vykdyti, priklausomai nuo veiklos ir konkrečios parduodamos prekės yra klasifikuojamas G sekcijoje (Didmeninė ir mažmeninė prekyba) jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas, remiantis pridedamosios vertės principu, G arba kitose sekcijose.

Rangovas klasifikuojamas su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Statybos proceso užsakomoji veikla

Užsakovas sudaro sutartį su rangovu statybos veiklai vykdyti, tačiau yra atsakingas už visą statybų procesą.

Klasifikavimo taisyklės. Ir užsakovas, ir rangovas klasifikuojami F sekcijos (Statyba) klasėje, tiksliai atitinkančioje vykdomą statybos veiklą.

Verslui būdingų paslaugų teikimo užsakomoji veikla

Užsakovas vykdo visą (prekės arba paslaugos) gamybos procesą arba jo dalį, tačiau sudaro sutartį su kitu vienetu tam tikroms pagalbinėms funkcijoms atlikti, pvz., apskaitai vesti arba kompiuterinėms paslaugoms teikti. Tokios pagalbinės funkcijos nėra pagrindinio gamybos proceso dalis, jos neturi tiesioginės įtakos galutinei prekių ar paslaugų gamybai, tačiau jų paskirtis yra palaikyti užsakovo, kaip gamybos vieneto, veiklą.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas klasifikuojamas pagal tą NACE kodą, kuris atitinka pagrindinį gamybos procesą. Rangovas klasifikuojamas pagal jo vykdomą specifinę veiklą, pvz., 69.20 klasė (Apskaitos, buhalterijos ir audito veikla; konsultacijos mokesčių klausimais), 62.02 klasė (Kompiuterių konsultacinė veikla) ir t.t.

Įdarbinimo paslaugų teikimo užsakomoji veikla

Įdarbinimo paslaugų užsakomosios veiklos atveju reikia atskirti laikinai, ilgą laiką ir nuolat teikiamas užsakomąsias paslaugas.

Klasifikavimo taisyklės:

a) Laikinai teikiamų užsakomųjų paslaugų atveju užsakovas klasifikuojamas atsižvelgiant į faktiškai vykdomą veiklą (pvz., apdirbamoji gamyba). Rangovas priskiriamas 78.20 klasei (Laikinojo įdarbinimo agentūrų veikla).

b) Ilgą laiką ar nuolat teikiamų užsakomųjų paslaugų atveju užsakovas klasifikuojamas atsižvelgiant į faktiškai vykdomą veiklą (pvz., apdirbamoji gamyba). Rangovas priskiriamas 78.30 klasei (Kitas darbo jėgos teikimas).

Paslaugų teikimo užsakomoji veikla

Užsakovas sudaro sutartį su kitu vienetu visoms arba daliai paslaugų teikti (išskyrus verslui būdingų paslaugų teikimą, žr. Verslui būdingų paslaugų užsakomosios veiklos taisyklės).

Klasifikavimo taisyklės:

a) Užsakovas, sudarantis sutartį su kitu vienetu daliai paslaugų teikti, klasifikuojamas kaip viso paslaugų teikimo proceso vykdytojas. Rangovas klasifikuojamas atsižvelgiant į jo teikiamų paslaugų dalies pobūdį.

b) Jeigu užsakovas sudaro sutartį su kitu vienetu visoms paslaugoms teikti, tiek užsakovas, tiek rangovas yra klasifikuojami pagal šių paslaugų pobūdį.

Viso žemdirbystės ar gyvulininkystės gamybos proceso užsakomoji veikla (i)

Užsakovas, kuriam priklauso sėklos, augalai (sodiniai, gyvašakės, šakelės), vaismedžiai (įskaitant vynuogienojus) arba gyvulių bandos, sudaro sutartį su kitu vienetu visam žemdirbystės ar gyvulininkystės procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam priklauso sėklos, augalai (sodiniai, gyvašakės, šakelės), vaismedžiai (įskaitant vynuogienojus) ar gyvulių bandos, taip pat ir galutinė produkcija, bet visą gamybos procesą pagal sutartis vykdo kiti vienetai, klasifikuojamas pagal tą 01 skyriaus klasę, kuri atitinka visą gamybos procesą.

Rangovas klasifikuojamas pagal atitinkamą 01.6 grupės klasę.

Viso žemdirbystės ar gyvulininkystės gamybos proceso užsakomoji veikla (ii)

Užsakovas, kuriam nepriklauso sėklos, augalai (sodiniai, gyvašakės, šakelės), vaismedžiai (įskaitant vynuogienojus) arba gyvulių bandos, sudaro sutartį su kitu vienetu visam procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai ir kuriam nepriklauso sėklos, augalai (sodiniai, gyvašakės, šakelės), vaismedžiai (įskaitant vynuogienojus) arba gyvulių bandos, priklausomai nuo veiklos ir konkrečios parduodamos prekės klasifikuojamas G sekcijoje (Didmeninė ir mažmeninė prekyba), jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas, remiantis pridedamosios vertės principu, G arba kitose sekcijose.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Viso miškininkystės gamybos proceso užsakomoji veikla (i)

Užsakovas, kuriam priklauso medžiai, sudaro sutartį su kitu vienetu visam miškininkystės produkcijos gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam priklauso ir medžiai, ir galutinė produkcija ir kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai, klasifikuojamas 02 skyriuje pagal klasę, kuri atitinka visą gamybos procesą.

Rangovas klasifikuojamas 02.40 klasėje.

Viso miškininkystės gamybos proceso užsakomoji veikla (ii)

Užsakovas, kuriam nepriklauso medžiai, sudaro sutartį su kitu vienetu visam procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai ir kuriam nepriklauso medžiai, atsižvelgiant į veiklą ir konkrečią parduodamą prekę klasifikuojamas G sekcijoje (Didmeninė ir mažmeninė prekyba), jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas, remiantis pridedamosios vertės principu, G arba kitose sekcijose.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Viso akvakultūros gamybos proceso užsakomoji veikla (i)

Užsakovas, kuriam priklauso mailius, sudaro sutartį su kitu vienetu visam akvakultūros produkcijos gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam priklauso ir mailius, ir galutinė produkcija, bet kuris yra sudaręs sutartis su kitais vienetais gamybos procesui vykdyti, klasifikuojamas pagal tą 03.2 grupės klasę, kuri atitinka visą gamybos procesą.

Rangovas klasifikuojamas pagal atitinkamą 03.2 grupės klasę.

Viso akvakultūros gamybos proceso užsakomoji veikla (ii)

Užsakovas, kuriam nepriklauso mailius, sudaro sutartį su kitu vienetu visam procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai ir kuriam nepriklauso mailius, priklausomai nuo veiklos ir konkrečios parduodamos prekės klasifikuojamas G sekcijoje (Didmeninė ir mažmeninė prekyba), jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas, remiantis pridedamosios vertės principu, G arba kitose sekcijose.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Viso energijos gamybos proceso užsakomoji veikla (i)

Užsakovas, kuriam priklauso energetinis kuras (medžiagos), pvz., nafta, anglis, dujos, mediena, žemės ūkio produktų likučiai ir t. t., sudaro sutartį su kitu vienetu visam energijos gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam priklauso ir energetinis kuras (medžiagos), pvz., nafta, anglis, dujos, mediena, žemės ūkio produktų likučiai ir t. t., ir galutinė produkcija, bet kuris yra sudaręs sutartis su kitais vienetais gamybos procesui vykdyti, klasifikuojamas toje D sekcijos klasėje, kuri atitinka visą gamybos procesą.

Rangovas klasifikuojamas atitinkamoje D sekcijos klasėje.

Viso energijos gamybos proceso užsakomoji veikla (ii)

Užsakovas, kuriam nepriklauso energetinis kuras (medžiagos), pvz., nafta, anglis, dujos, mediena, žemės ūkio produktų likučiai ir t. t., sudaro sutartį su kitu vienetu visam energijos gamybos procesui vykdyti.

Klasifikavimo taisyklės. Užsakovas, kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai ir kuriam nepriklauso energetinis kuras (medžiagos), pvz., nafta, anglis, dujos, mediena, žemės ūkio produktų likučiai ir t. t., klasifikuojamas D sekcijos 35.14 arba 35.23 klasėse, atitinkančiose jo vykdomą veiklą ir konkrečią parduodamą prekę, jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas remiantis pridedamosios vertės principu.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes.

Kito viso produkcijos gamybos proceso užsakomoji veikla

Žuvininkystės, kasybos ir karjerų eksploatavimo bei vandens tiekimo atveju užsakovas, kuriam pagal sutartį gamybos procesą vykdo kiti vienetai, atsižvelgiant į veiklą ir konkrečią parduodamą prekę, klasifikuojamas G sekcijoje (Didmeninė ir mažmeninė prekyba), jeigu jis vykdo tik šią veiklą. Jeigu užsakovas vykdo ir kitas veiklos rūšis, jis klasifikuojamas, remiantis pridedamosios vertės principu, G arba kitose sekcijose.

Rangovas klasifikuojamas kartu su vienetais, savo sąskaita gaminančiais tokias pat prekes ar teikiančiais tokias pat paslaugas.